

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Hodnocení korupce

Ivana Petrová

Bakalářská práce

2013

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivana Petrová**
Osobní číslo: **E09320**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management ochrany podniku a společnosti**
Název tématu: **Hodnocení korupce**
Zadávací katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zaměřuje na projevy a možnosti eliminace korupce. V práci bude porovnávána míra korupce a její dopady na oblast lidské činnosti v jednotlivých státech Evropské unie.

Obečný popis jevu korupce.

Definice a pojem korupce.

Analýza možností řešení korupce.

Hodnocení makroekonomických ukazatelů v rámci korupce ve státech Evropské unie.

Hlavní poznatky a doporučení.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 30 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dančák, B., Hloušek, V., Šimíček, V. Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. ISBN 80-210-4062-9.

David, V., Nett, A. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Praha: C.H. Beck, 2007. 345 s. ISBN 978-80-7179-562-9.

Kolektiv autorů: Korupční klima: srovnávací studie, která monitoruje korupční klima v širším evropském kontextu 21 zemí. Praha: GfK, 2006. Kroužková vazba.

Open Society Institute: Monitoring the EU accession process : corruption and anti-corruption policy. Budapest: Design & Layout od Createch, 2002. 621 s. ISBN 1-891385-22-4.

Volejníková, J. Korupce v ekonomické teorii a praxi. Praha: Profess Consulting, 2007. 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Ing. Radim Roudný, CSc.

Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. září 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Ivana Krafcová, CSc.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 4. 2013

Ivana Petrová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce doc. Ing. Radimovi Roudnému, CSc. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zaměřuje na rozbor a hodnocení korupce jako negativního fenoménu současné doby, zároveň však také poukazuje na provázanost korupčního chování a jednání vůči makroekonomickým ukazatelům měřených v jednotlivých evropských státech. V první, teoretické části, je zobecněn popis jevu korupce, popsána definice a pojem korupce, je zde také zmíněna historie tohoto jevu, její druhy a formy, definování procesů korupčního systému, způsoby měření korupce a také jsou zde uvedeny mezinárodní organizace, které se zaměřují na potírání korupce. V této části je také provedena analýza možností řešení korupce. Druhá, praktická část, v sobě zahrnuje rozbor vlivu korupce na makroekonomické ukazatele ve vybraných evropských zemích, kdy se snažím zjistit, v jakém úzkém či širokém vztahu spolu mohou tyto veličiny být. V závěrečné pasáži je zhodnocena celá zjištěná situace a jsou navržena konkrétní řešení.

KLÍČOVÁ SLOVA

Korupce, korupční systém, korupční aktivita, analýza možnosti řešení korupce, index vnímání korupce (CPI), index plátců úplatků (BPI), globální barometr korupce (GCB), Transparency International (TI), hrubý domácí produkt (HDP), míra nezaměstnanosti, státní dluh

TITLE

Assessment of corruption

ANNOTATION

This bachelor work focuses on analysis and assessment of corruption as a negative phenomenon of present time but it also shows on the coherence of corrupt behavior and negotiation in relation to macroeconomic indicators measured in individual European states. In the first, theoretical part, there is generalized description of the phenomenon of corruption, the definition and concept of corruption is described, there is also mentioned the history of this phenomenon, its types and forms, the definition of corrupt processes, ways of measuring corruption and there are mentioned international organizations which are focused on combating corruption. There is performed an analysis of options for addressing corruption in this section. The second, practical part, includes an analysis of the impact of corruption on macroeconomic indicators in selected European countries when I try to find out what a narrow or a wide relationship with these variables can be. The entire observed situation is evaluated and there are proposed concrete solutions in the final passage.

KEYWORDS

Corruption, corrupt system, corrupt activity, analysis of possible corruption solutions, Corruption Perception Index (CPI), Bribe Payers Index (BPI), Global Corruption Barometer (GCB), Transparency International (TI), gross domestic product (GDP), unemployment rate, national debt

OBSAH

ÚVOD.....	10
1. OBEČNÝ POPIS JEVU KORUPCE.....	12
1.1 Korupce obecně.....	12
1.2 Příčiny vzniku korupce.....	12
1.3 Korupční systém.....	13
2. DEFINICE A POJEM KORUPCE.....	16
2.1 Definice korupce.....	16
2.2 Historie vzniku korupce.....	17
2.3 Členění korupce.....	18
2.3.1 Druhy a formy korupce.....	18
3. ANALÝZA MOŽNOSTI ŘEŠENÍ KORUPCE.....	21
3.1 Měření korupce.....	21
3.1.1 Index vnímání korupce (CPI, Corruption Perceptions Index)	21
3.1.2 Index plátců úplatků (BPI, Bribe Payers index).....	22
3.1.3 Globální barometr korupce (GCB,Global Corruption Barometer)	25
3.2 Analýza možnosti řešení korupce.....	29
3.2.1 Preventivní opatření.....	29
3.2.2 Represivní opatření.....	31
3.2.3 Legislativní opatření.....	31
3.2.4 Organizační opatření.....	32
3.3 Mezinárodní organizace zaměřené na boj proti korupci.....	33
3.3.1 GRECO (Group of States against corruption).....	33
3.3.2 Transparency International.....	34
3.3.3 OLAF (Office de la Lutte Anti-Fraude).....	34
4. MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE A KORUPCE	36
4.1 Hlavní makroekonomické ukazatele.....	36
4.2 Hodnocení závislosti korupce a makroekonomických ukazatelů ve vybraných členských státech Evropské unie.....	37
4.2.1 Dánsko.....	38
4.2.2 Česká republika.....	42
4.2.3 Řecko.....	45
5. HLAVNÍ POZNATKY A DOPORUČENÍ.....	49
ZÁVĚR.....	51
POUŽITÁ LITERATURA	53

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Změna úrovně korupce ve vybraných evropských státech.....	26
Tabulka 2: Míra korupce ovlivňující vybrané instituce v evropských státech.....	27
Tabulka 3: Hodnocení protikorupčních vládních opatření.....	28
Tabulka 4: Instituce a sektory vnímané jako nejvíce postižené korupcí.....	28
Tabulka 5: Vybrané makroekonomické ukazatele a index CPI v období let 2007 - 2012...38	
Tabulka 6: Vybrané makroekonomické ukazatele a index CPI v období let 2007 - 2012....42	
Tabulka 7: Vybrané makroekonomické ukazatele a index CPI v období let 2007 - 2012....45	

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Korupční systém.....	13
Obrázek 2: Index vnímání korupce v Evropě v roce 2012.....	22
Obrázek 3: Index plátců úplatků ve vybraných zemích v roce 2011.....	24
Obrázek 4: Index plátců úplatků ve vybraných odvětvích v roce 2011.....	25
Obrázek 5: Dánsko – Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2007 – 2012.....	39
Obrázek 6: Dánsko – Korelace mezi HDP a indexem CPI v letech 2007 – 2012.....	39
Obrázek 7: Dánsko – Korelace mezi mírou nezaměstnanosti a indexem CPI v letech 2007 – 2012.....	40
Obrázek 8: Dánsko – Korelace mezi státním dluhem a indexem CPI v letech 2007 – 2012.....	41
Obrázek 9: Česká republika – Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2007 – 2012..	42
Obrázek 10: Česká republika – Korelace mezi HDP a indexem CPI v letech 2007 – 2012...43	
Obrázek 11: Česká republika – Korelace mezi mírou nezaměstnanosti a indexem CPI v letech 2007 – 2012.....	44
Obrázek 12: Česká republika – Korelace mezi státním dluhem a indexem CPI v letech 2007 – 2012.....	45
Obrázek 13: Řecko – Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2007 – 2012.....	46
Obrázek 14: Řecko – Korelace mezi HDP a indexem CPI v letech 2007 – 2012.....	46
Obrázek 15: Řecko – Korelace mezi mírou nezaměstnanosti a indexem CPI v letech 2007 – 2012.....	47
Obrázek 16: Řecko – Korelace mezi státním dluhem a indexem CPI v letech 2007 – 2012..	48

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

EU	Evropská unie
Sb.	Sbírka zákonů
CPI	Index vnímání korupce (Corruption Perceptions Index)
BPI	Index plátců úplatků (Bribe Payers Index)
GCB	Globální barometr korupce (Global Corruption Barometer)
TI	Transparency International
GRECO	Group of States against Corruption
OLAF	Office de la Lutte Anti-Fraude
HDP	Hrubý domácí produkt

ÚVOD

Korupce je v současné době velmi diskutovaným a medializovaným tématem, které se v negativním slova smyslu propracovalo téměř do všech odvětví národní ekonomiky. Proto bych se ráda v této práci zabývala nejen popisem samotné podstaty korupce, ale také její historií, která se váže již ke starověkým civilizacím. Je známým faktem, že lidé touží po moci a bohatství již odnepaměti a k dosažení těchto tužeb využívají všech možných postupů, tedy i těch nelegálních, mezi které se řadí úplatkářství, podplácení a jiné nekalé praktiky, které dohromady tvoří příznivé klima pro bujení korupce.

Struktura této práce je rozdělena na dvě části (teoretickou a praktickou) a obsahuje čtyři kapitoly. Praktickým znázorněním konkrétních souvislostí jsou potom uvedené grafy a tabulky, které napomáhají k lepšímu pochopení popisované skutečnosti.

V první kapitole se zaměřuji na obecný popis jevu korupce a na příčiny vzniku korupce. Celou kapitolu uzavírá popis fungování korupčního systému, který popisuje jednotlivé kroky, jež tvoří kompaktní celek korupčního jednání.

Úkolem druhé kapitoly je pomocí indukční metody objasnit samotný pojem korupce a stanovit její definici. Je zde také nastíněna její historie, která sahá až do období starověkých civilizací a dalším neméně důležitým krokem je vymezení druhů a forem korupce.

Třetí kapitola se zaměřuje na analýzu možnosti řešení korupce. Počáteční subkapitola se zabývá jednotlivými indexy, které slouží k měření korupce a jsou tedy ukazatelem existence či neexistence korupčního prostředí v daném státě. Díky předpokladu výskytu korupčních praktik jsou potom zanalyzovány možnosti, jak korupci řešit či jí preventivně předcházet. V dalším textu jsou poté uvedeny některé mezinárodní organizace, které se snaží upozorňovat na korupční praktiky a navrhují možná řešení tohoto problému.

Předposlední tematická kapitola se zaměřuje na praktickou část této práce, která pomocí matematických a statistických metod porovnává některé makroekonomické ukazatele s výsledky měření korupčního vnímání ve vybraných státech Evropské unie.

Závěrem jsou shrnuty dosavadní poznatky a jsou uvedena doporučení, jak rostoucí korupční problémy co nejvíce eliminovat a preventivně jim předcházet.,

Cílem této práce je analýza problematiky korupce z teoretického pohledu, rozbor možností, které by mohly přispět k celkové eliminaci korupčních praktik a podrobný rozbor provázanosti ekonomických ukazatelů s korupční činností ve vybraných státech Evropské unie.

1. OBECNÝ POPIS JEVU KORUPCE

1.1. Korupce obecně

Korupce je v současné době jevem, který se pomalu ale jistě stává zažitým termínem, jehož význam se bohužel značně zlehčuje a stává se akceptovatelnou a běžnou součástí života každého člověka.

Původ slova korupce pochází z latinského termínu corruptio, které v překladu znamená mravní úpadek, rozklad, úplatkářství, podplácení [16]. Tyto termíny naprosto přesně vystihují podstatu tohoto slova. Člověk, který korumpuje či jinak narušuje řád společnosti, se latinsky nazývá corruptor, což je jakýsi narušitel, porušitel nebo také svůdce.

V současné době však mezinárodní organizace a úřady považují korupci za faktor, který poškozují lidskou společnost a ekonomický rozvoj dané země, a proto navrhuje a přijímají stále nová protikorupční opatření. Dá se říci, že čím více opatření je v souvislosti s korupcí aplikováno, tím více se osoby zapletené do této nelegální činnosti snaží obcházet zákony a nacházet nové způsoby, jak nadále korumpovat soukromý i veřejný sektor.

Avšak korupce je fenoménem, který lidstvo doprovází odnepaměti, jak je zmíněno v kapitole popisující historii korupce, a je téměř jisté, že vždy budou v jistých obměnách existovat vztahy, ve kterých budou na jedné straně figurovat subjekty požadující výhody a subjekty, které jsou ochotni přijmout vysoké finanční či hodnotné ocenění za budoucí uskutečňovanou úlevu. Díky těmto vztahům lze konstatovat, že korupci není možné zcela vymýtit.

1.2. Příčiny vzniku korupce

Potřeba vzniku korupce začíná v mysli člověka, který si za poskytnutí určité odměny druhé osobě potřebuje obstarat nějaký prospěch či úlevu. Tato aktivita je samozřejmě spojena i s určitým rizikem odhalení. Pokud jsou podmínky pro korupci příznivé a existuje zde tedy nízké či nulové riziko odhalení, je odhodlání ke korupčnímu chování silnější. Avšak faktorů, které ovlivňují korupční jednání, je více.

Mezi hlavní příčiny počínajícího korupčního jednání patří [4]:

- různé druhy sociálních změn, zejména přechod od tradiční k moderní společnosti
- deficity společenského vývoje, které způsobují změny morálních hodnot, rozdíly v příjmech, slabost státu

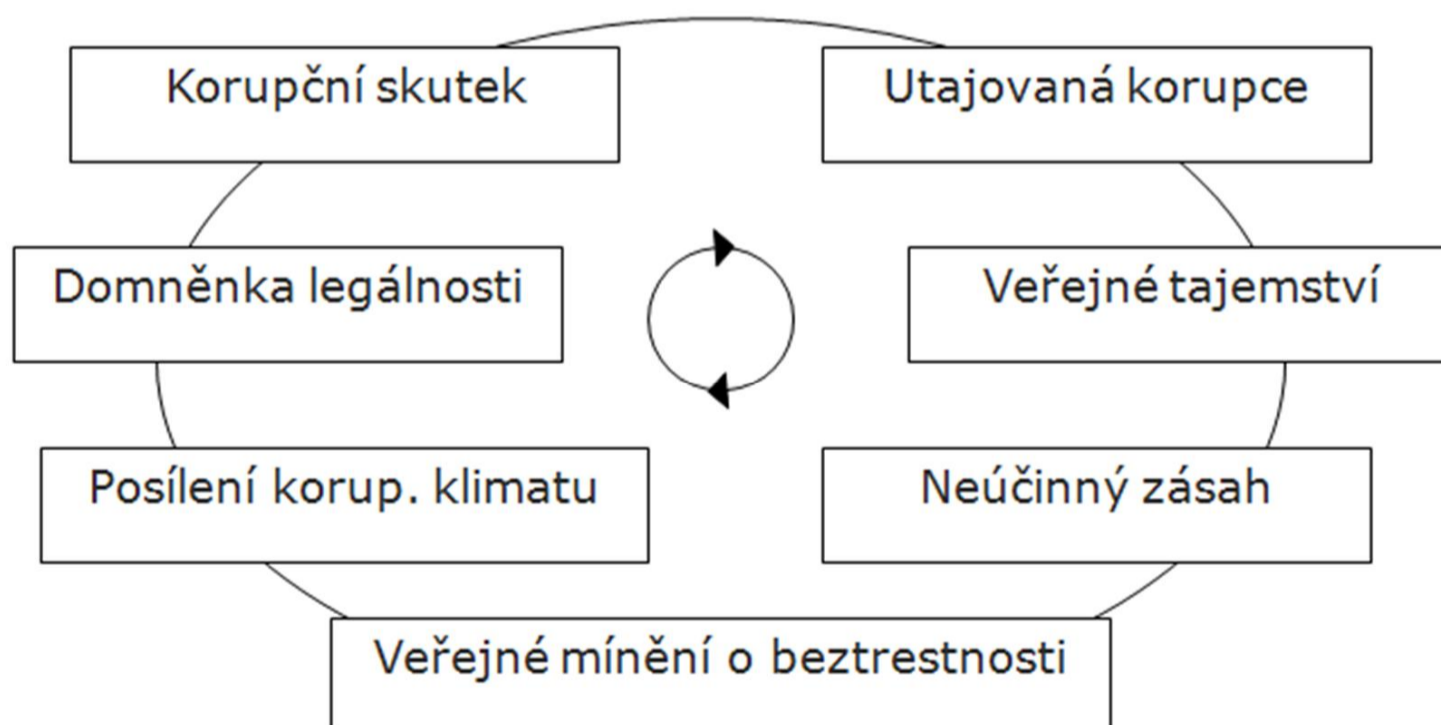
- monopolní postavení státu, které ústí k vzniku „státních tříd“
- faktory ekonomické povahy zodpovědné za vytvoření nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou
- sociálně-psychologické faktory vyplývající z individuálních či skupinových ukazatelů
- zatajování informací
- nekontrolovatelné financování projektů
- nezájem občanů o veřejné dění

1.3. Korupční systém

Následky korupce se v současné době objevují a hodnotí téměř ve všech médiích, tisku, na internetových diskuzích a sociálních sítích. V souvislosti s tím jsou také vrcholnými představiteli země zveřejňovány programy na snížení či dokonce vymýcení korupčního chování, a to na všech úrovních státní a podnikatelské sféry.

Je však jisté a osvědčené, že nejlépe se bojuje tak, když se daný problém podchytí ihned v začátcích, a proto bude tato kapitola zaměřena na důkladné popsání procesu korupčního chování a jednání jednotlivce.

Celý korupční systém, který je znázorněn na obrázku č. 1, se skládá z několika kroků, které jsou na sebe pečlivě napojené a ve výsledku fungují jako sehraný celek. Celý postup bude analyzován a uveden na příkladu korupce ve státní sféře (druh malé korupce).

Obrázek 1: Korupční systém

Zdroj: Sobotková, L. Korupce. (přednáška) Pardubice : Univerzita Pardubice, 28.3.2012.

1) *Utajovaná korupce*

Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, potřeba vzniku korupce začíná v mysli člověka, který si za poskytnutí určité odměny druhé osobě potřebuje obstarat nějaký prospěch či úlevu. Přichází tedy s nabídkou jistého obnosu peněz či poskytnutí jiné služby či statku za státním úředníkem, který má dvě možnosti:

- a) nabídku odmítne a nahlásí podezření na korupční jednání příslušným orgánům zajišťujícím vykonání odpovídajícího práva
- b) nabídku přijme
 - pro účely tohoto rozboru je volbou možnost b)

Po přijetí nabídky se z obou osob stávají tyto subjekty – korumpující (osoba úplatek nabízející) a korumpovaný (osoba úplatek přijímající). Obě osoby tedy mají ze společného jednání nezákonný užitek, který logicky uchovávají v tajnosti.

2) *Veřejné tajemství*

Vzhledem k zjištění, že tento postup je pro osobu uplácející funkční a efektivní, může být proveden jednou (krátkodobá forma korupce) nebo opakovaně (dlouhodobá forma korupce). Pokud je prováděn opakovaně, může korumpující upadnout v podezření od okolí, že se děje něco nesprávného. Ve většině případů se tedy korumpující osoba svěří někomu blízkému či známému o svém činu. Tímto však může způsobit, že se informace rozšíří mezi širší okruh obyvatel, kteří ho s vidinou beztrestnosti začnou praktikovat také. Takto se tedy z utajované korupce stává veřejné tajemství.

3) *Neúčinný zásah*

Dalším bodem v celém procesu je nečinnost (popř. nemožnost zasáhnout) policejních a justičních orgánů kvůli nedokonalé právní úpravě této problematiky. Především je to z toho důvodu, že nemusí existovat důkazy o spáchaném korupčním činu, korumpovaný i korumpující mlčí a nepřiznávají své pochybení, neexistují žádní svědci a veškerá dokumentace je věrohodně upravená a právně nenapadnutelná.

4) *Veřejné mínění o beztrestnosti*

V minulosti se v médiích objevilo mnoho korupčních kauz, které se týkaly politiky, zdravotnictví, školství, sportu a dalších odvětví.

Jejich nedořešení, odložení a nepotrestání tedy vzbudilo v lidech domněnku, že korupce je jakýmsi běžným činem, který může být provozován, aniž by za něj následoval nějaký trest – ať už peněžní sankce či trest odnětí svobody.

Naopak v poctivých lidech však vyvolává obavy, že současná situace není v pořádku a měla by se tedy řešit – nejlépe prostřednictvím volených politických představitelů.

5) *Posílení korupčního klimatu*

Pokud je korupce lidmi v určité oblasti či komunitě vnímána jako čin, který je neodhalitelný a nenapadnutelný, začíná se postupně množit více korupčních aktivit a tím se také posiluje korupční klima. Neustálé rozšiřování tohoto prostředí poté nahrává lidem, kteří zakládají na korupčních aktivitách své „podnikání“ a rozšiřování svého majetku.

6) *Domněnka legálnosti*

Korupční prostředí je v tomto kroku rozšířeno takovým způsobem, že ve společnosti vzbuzuje a posiluje myšlenku, že forma tohoto jednání je stejně nevymýtitelná a nepostižitelná, a proto se stává jistým způsobem legální a společensky přijatelnou.

7) *Korupční skutek*

Vědomí jakési legality a společenské tolerance korupce může pobídnout ke korupčnímu chování i ty jedince, kteří by se v minulosti s největší pravděpodobností takto nezachovali. Avšak po současném zhodnocení situace, která je korupčnímu jednání nakloněna, uskuteční korupční pokus také. Je-li výsledek pozitivní, celý korupční koloběh se opakuje znovu od prvního kroku.

2. DEFINICE A POJEM KORUPCE

2.1. Definice korupce

Charakterizovat korupci lze několika tvrzeními. Obecná teze je však velice jednoduchá a popisuje korupční vztah jako jednání dvou stran, při kterém tyto strany prosazují své vlastní zájmy na úkor zájmů veřejných. Autoři různých publikací, které pojednávají o této problematice, ji popisují různými způsoby.

Korupce se obvykle sestává z dohody mezi jedincem, který platí (uplácející, korumpující) a příjemcem (podplaceným, korumpovaným). Korupce je mravní úpadek, rozklad, prodejnost představitelů veřejného sektoru. Korumpovat znamená mravně narušit, kazit zejména podplácením nebo poskytováním neoprávněných výhod či úsluh. Korupci lze obecně definovat jako získávání neoprávněných výhod za úplatek [2].

Korupce je tedy také někdy nazývána jako morální nákaza, která se negativně projevuje v chování jednotlivce, který se korupčního vztahu účastní. Proto ji lze označit jako chování, které se z důvodů dosahování soukromých (osobních, rodinných, úzce skupinových) finančních nebo statusových zisků odchyluje od formálních povinností vyplývajících z veřejné role anebo přestupuje normy proti výkonu určitého typu soukromého vlivu [18].

Také je důležité zmínit, že přesné vymezení korupce jako takové není uvedeno v žádných zákonech v rámci právní problematiky platné v České republice, avšak je specifikováno prostřednictvím jiného názvosloví v trestním zákoníku, který je platný od 1. ledna 2010 (zákon č. 40/2009 Sb.). Korupční chování a jednání se řeší formou trestných činů přijetí úplatku, podplácení a nepřímého úplatkářství (§331-334).

Úplatkem však vždy nemusí být předání obálky s hotovostí, ale lze za něj také považovat akcie společnosti, štědré osobní dary a zábavu, dovolené, nabídky práce, dary politickým stranám atd.

Další formou tohoto jednání mohou být tzv. pletichy, což jsou nekalé praktiky či postupy, jejichž prostřednictvím mohou být ovlivňovány veřejné zakázky, veřejná soutěž či dražba (§256 -258) nebo také insolvenční řízení (§226).

Kdo v souvislosti se zadáním veřejné zakázky, s veřejnou soutěží nebo veřejnou dražbou v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému prospěch sjedná některému dodavateli, soutěžiteli nebo účastníku dražby přednost nebo výhodnější podmínky na úkor

jiných dodavatelů nebo soutěžitelů, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

Kdo jako věřitel v souvislosti s hlasováním věřitelů v insolvenčním řízení přijme nebo si dá slíbit v rozporu se zásadami a pravidly insolvenčního řízení majetkový nebo jiný prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti [19].

2.2. Historie vzniku korupce

Korupce není pouze fenoménem dnešní doby. Pokud bychom chtěli hledat kořeny a kolébku korupce, musíme se ohlédnout do dávné minulosti. Chtíč po moci a penězích jde ruku v ruce s touto nekalou činností již po mnoho století, a proto spatřujeme první náznaky korupce již ve Starobabylonské říši či starověkém Řecku a Římě.

O přibližném prapůvodu korupce také pojednávají tehdejší zákoníky, které byly v hodnocení tohoto protispolečenského jednání nekompromisní. Chammurapiho zákoník, jehož výklad práva byl ve své době velice nelítostný a krutý, podává obrázek prvotních náznaků korupce a jejího potrestání. Jestliže někdo ukradl majetek boha nebo paláce, tento člověk bude usmrcen; také ten, kdo kradenou věc od něho přijal, bude usmrcen [17].

Dalšími právními literami byly řecké Drakónovy zákony, které povolovaly tehdejší půjčování peněz na úrok, a společně s touto možností vzniklo sociální prostředí, ve kterém se dařilo korupci. Lidé proto začali krást a spekulovat, namísto toho, aby poctivě pracovali. Tyto zákony však byly zrušeny básníkem a zákonodárcem Solonem, který je nahradil bezúročnou ekonomikou.

Oproti tomu ve starověkém Římě byly právní procesy nastaveny trochu jiným způsobem. Nejstarším pramenem římského práva byl Zákoník dvanácti desek, který řešil základní trestné činy, za něž se také považovalo například podplácení voličů neboli latinsky crimen ambitus. O těchto prohřešcích bylo vždy hlasováno a hříšník byl pro výstrahu ostatním potrestán trestem smrti.

Z historie je zřetelně vidět, že problematikou korupce se nezabývaly pouze kolébky evropských civilizací, ale také země asijského či afrického kontinentu. Ve starověké Číně se jí zabýval a sestavil soubor zásad lidského chování čínský filozof a státník Konfucius. Jeho citáty přesně vystihují podstatu správného konání a žití: „Nebudeš-li mít špatné myšlenky, nebudeš ani konat špatné skutky. Ten, kdo se upírá výhradně k svým zájmům a prospěchu, nadělá si spoustu nepřátel.“

Také starověký Egypt bojoval s korupcí, avšak v jiné podobě a jiném rozměru než dnes. Podplácení tehdejších státních úředníků a či samotných nositelů moci nebylo ničím výjimečným. Přítrž této nekalé praxi učinil za doby Nové říše až panovník Tutanchamon.

Všechny jmenované literární právní prameny měli za úkol zastrašit a vyvolat v potencionálním pachateli hrůzu, a tedy nemožnost spáchání trestného činu. Avšak i přesto se staly budoucí kolébkou moderního evropského práva, které je určitou měrou aplikováno do dnešní praxe. Bohužel však po staletí stále platí, že když promluví peníze, pravda zmlkne, jak praví staré řecké přísloví.

2.3. Členění korupce

2.3.1. Druhy a formy korupce

Korupce je jednoznačným pojmem, který se však dá dále členit podle množství angažovaných osob v tomto činu, rozsahu způsobených škod nebo vyjádřením užitku pro jednotlivce či skupinu osob. Základní rozdělení druhů korupce je tedy z tohoto pohledu velice snadné – na velkou a malou korupci.

Malá korupce

Tímto druhem korupce se rozumí tzv. korupce každodenního života. Někdy je také nazývána byrokratickou korupcí. Jde tedy o korumpování řadových úředníků, kteří působí v různých sférách státní správy a samosprávy. Platí zde však ve většině případů toto pravidlo – více účastníků, menší hodnota nabízených úplatků.

V rámci malé korupce je důležité pozorovat, že se zde může vyskytnout oboustranný vztah.

- a) uplácet může občan
- b) úplatek může být požadován státním úředníkem

Korumpující při svém nekalém jednání využívá při tomto druhu korupce především těchto forem korupce:

- úplatkářství
- záměrné zatajování informací za účelem poškození třetí osoby
- příslib budoucí odměny za vykonání požadované činnosti
- záměrné znehodnocení dosavadních informací
- zneužívání funkčního postavení v rámci veřejnosprávního systému

Velká korupce

Tento druh korupce se nesoustředí na korupční aktivity malého rozpětí, ale je svým rozsahem mnohem více nebezpečný. V postavení účastníků jsou především představitelé politického, veřejného a společenského života, proto se také někdy označuje jako politická korupce.

Záměrem tohoto druhu korupce je získání určité výhody s následným vysokým profitem, a to ve výsledku pro obě strany. Na této úrovni působí méně účastníků, ale v konečném součtu je hodnota proběhnuvších úplatků v řádu desítek až stovek milionů korun.

Formy korupce, které jsou zde uplatňovány, jsou více založeny na přátelských a příbuzenských vztazích, známostech a mocenském vlivu jednotlivých účastníků. Jedná se především o tyto:

- zpronevěra veřejných zdrojů
- zneužití veřejné moci při zadávání a udělování státních zakázek
- nepotismus (zvýhodňování a prosazování příbuzných na základě vysokého postavení daného úředníka)
- klientelismus (prosazování přátel a známých do určité výhodné funkce – využití protekce)
- insider trading (zcizení důvěrných informací v rámci firmy, které mohou být ve výsledku zneužity k nekalému obchodování s cennými papíry)
- zločiny bílých límečků (zpronevěry, podvody, zneužití pravomocí a podplácení, které mají na svědomí samotní státní úředníci)

State capture

Tento druh korupce poukazuje na ovládnutí legislativního procesu soukromými subjekty (captors, hunters), který již vytváří korupci ex ante. U State capture velmi často dochází k formování korupčních sítí a stojí spíše někde uprostřed malé a velké korupce. Může dojít k „privatizaci veřejné správy“, která se dostane do soukromých rukou a symbiózou politických elit s vlivnými ekonomickými strukturami. Takto zavedený klientelismus a nepotismus pak způsobuje oboustrannou existenční závislost na trvání vztahu.

Také tento druh je spojován s určitými projevy:

- kontrola veřejných institucí de facto pro soukromý prospěch nebo trestnou činnost
- formování koluzivních sítí, které omezují politickou soutěž

- podkopání svobodných voleb skrytou reklamou a neprůhledným financováním kampaní
- zneužití legislativní moci
- korupce v soudních řízeních
- zneužití auditu, vyšetřování a dozoru
- užívání kompromitujících materiálů pro politické vydírání a nátlak
- korupce médií [1]

Existují i jiné druhy korupce, které se rozlišují podle těchto kritérií:

- zákonnosti (legální X nelegální)
- poskytnuté odměny (peněžní X nepeněžní)
- počtu účastníků (přímá X nepřímá)
- času (krátkodobá X dlouhodobá)

3. ANALÝZA MOŽNOSTI ŘEŠENÍ KORUPCE

Popis historie vzniku a rozšiřování korupčního chování a jednání byl nastíněn v minulých kapitolách, avšak je také důležité zjistit, v jaké míře se korupce v jednotlivých hospodářských odvětvích a státech vyskytuje a jak se měří. Ze zjištěných výsledků je pak možno určit, jaké existují možnosti a jaký postup může být použit v rámci jejího řešení.

3.1. Měření korupce

Měření korupce je velmi obtížné, protože ji nelze určit pouhým sečtením vybraných údajů či jiným početním úkonem, který je ve výsledku zveřejňován obyvatelstvu. Je tomu právě naopak – obyvatelstvo, firmy či odborná veřejnost hodnotí míru korupce dosaženou v daném státě a v odpovídajícím ekonomickém odvětví. Mezi nejznámější obecně uznávané ukazatele, které jsou tvořeny z veřejných průzkumů, patří indexy vnímání korupce, plátců úplatků a globální barometr korupce.

3.1.1. Index vnímání korupce (CPI, Corruption Perceptions Index)

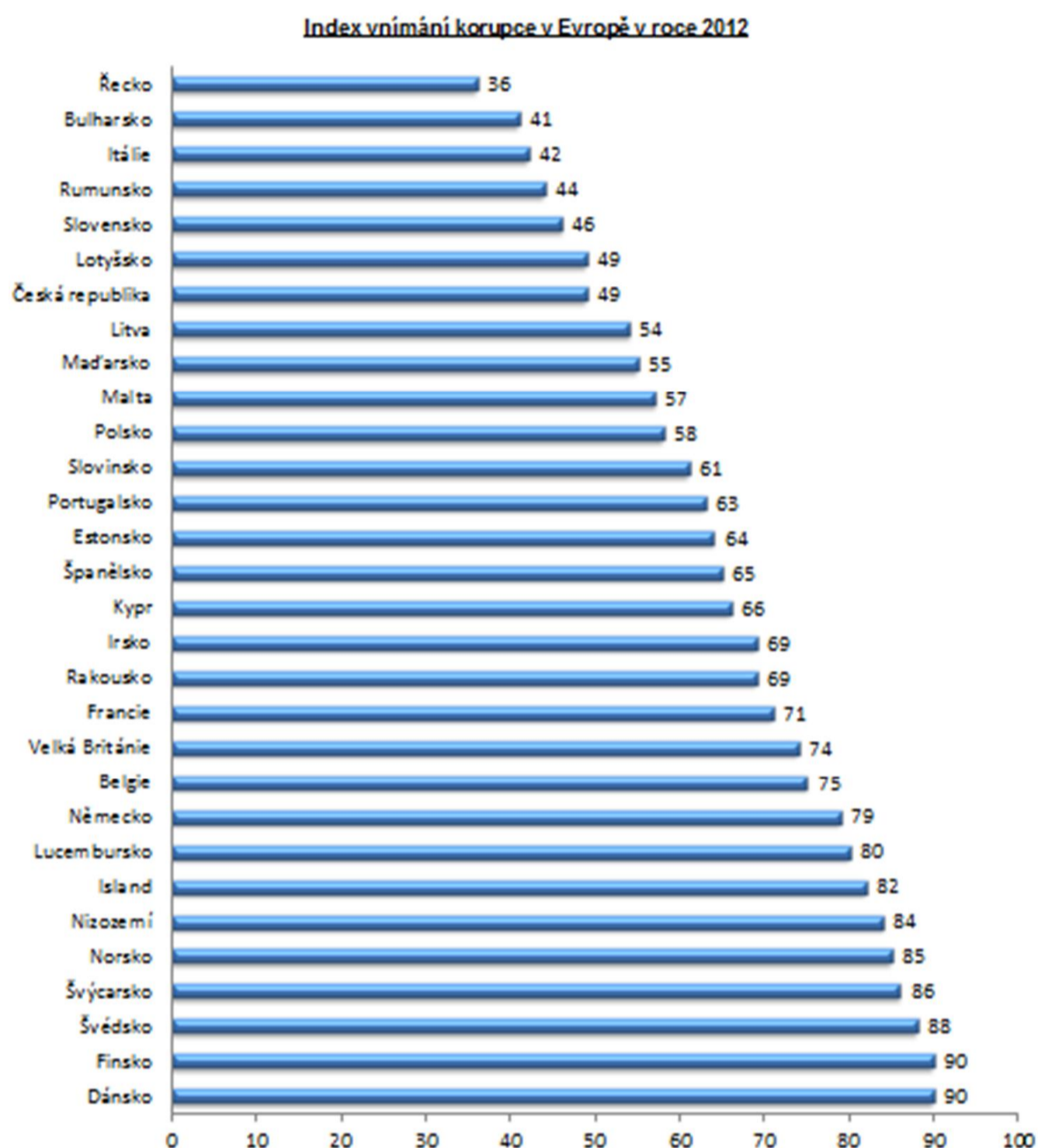
Index CPI je složeným indexem, který každoročně zveřejňuje mezinárodní organizace Transparency International (dále TI). Tento index řadí hodnocené země do pomyslné tabulky dle stupně vnímané korupce mezi státními úředníky, veřejnými činiteli a politiky.

Žebříček je sestavován každý rok na základě výsledků průzkumů, v nichž respondenti hodnotí schopnost vládních institucí potlačovat a postihovat korupci, účinnost protikorupčních opatření, rozsah korupce v různých institucích a oblastech veřejné správy, míru transparentnosti fungování institucí, míru zneužívání veřejných funkcí a veřejných prostředků [6]. V roce 2012 bylo hodnoceno 176 zemí z celého světa, což je o 7 států méně než v předešlém roce 2011.

Hodnocení jednotlivých zemí je velmi důležité, protože slouží k sestavení indexu a tím se tedy vypočítává jediná hodnota pro každý stát. Hodnocený stát může získat hodnotu v intervalu čísel 0-100, kde číslo 100 označuje zemi, která je korupčně čistá a číslo 0 poukazuje na velmi vysokou míru korupce v daném státě.

Obrázek č. 2 uvedený na další straně zobrazuje stav indexu vnímání korupce ve vybraných zemích Evropské unie a státech západní Evropy za rok 2012 [7]. Na první příčky se řadí nejvíce zkorumpované země v čele s Řeckem, Bulharskem, Itálií a Rumunskem, které jsou

charakterizovány číselnou hodnotou menší než 45. Naopak severské země jako Dánsko, Finsko, Švédsko a Švýcarsko jsou v potírání korupce velmi úspěšné, a proto se drží na prvních příčkách s číselnou hodnotou 86 a vyšší.

Obrázek 2: Index vnímání korupce v Evropě v roce 2012
Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Transparency International

3.1.2. Index plátců úplatků (BPI, Bribe Payers Index)

Index BPI se liší od indexu CPI velice znatelně, protože vychází z odlišných informací a údajů, hodnotí dané země podle jiných kritérií a průzkum se koná po 2-3 letech.

Poslední známé výsledky jsou z roku 2011, kdy se hodnotilo 28 nejvýznamnějších exportních států podle toho, do jaké míry jsou mezinárodní společnosti se sídlem v těchto zemích přístupné k nabízení úplatků vysoce postaveným politikům a veřejným činitelům v zahraničí [5].

Údaje používané k výpočtu indexu BPI jsou zjišťovány skrz výsledky Průzkumu názoru manažerů (EOS – Executive opinion survey) poskytovaných z různých koutů světa. Průzkum

je anonymní a ve většině případů probíhá formou osobního rozhovoru, telefonického dotazování, emailem a dotazníkem přes internet.

Základní kroky při sestavování indexu jsou tedy následující a vychází ze dvou otázek:

1. „Vyberte prosím z předloženého seznamu zemí ty národnosti, jejichž mezinárodní společnosti zajišťují největší objem obchodních transakcí ve vaší zemi.“

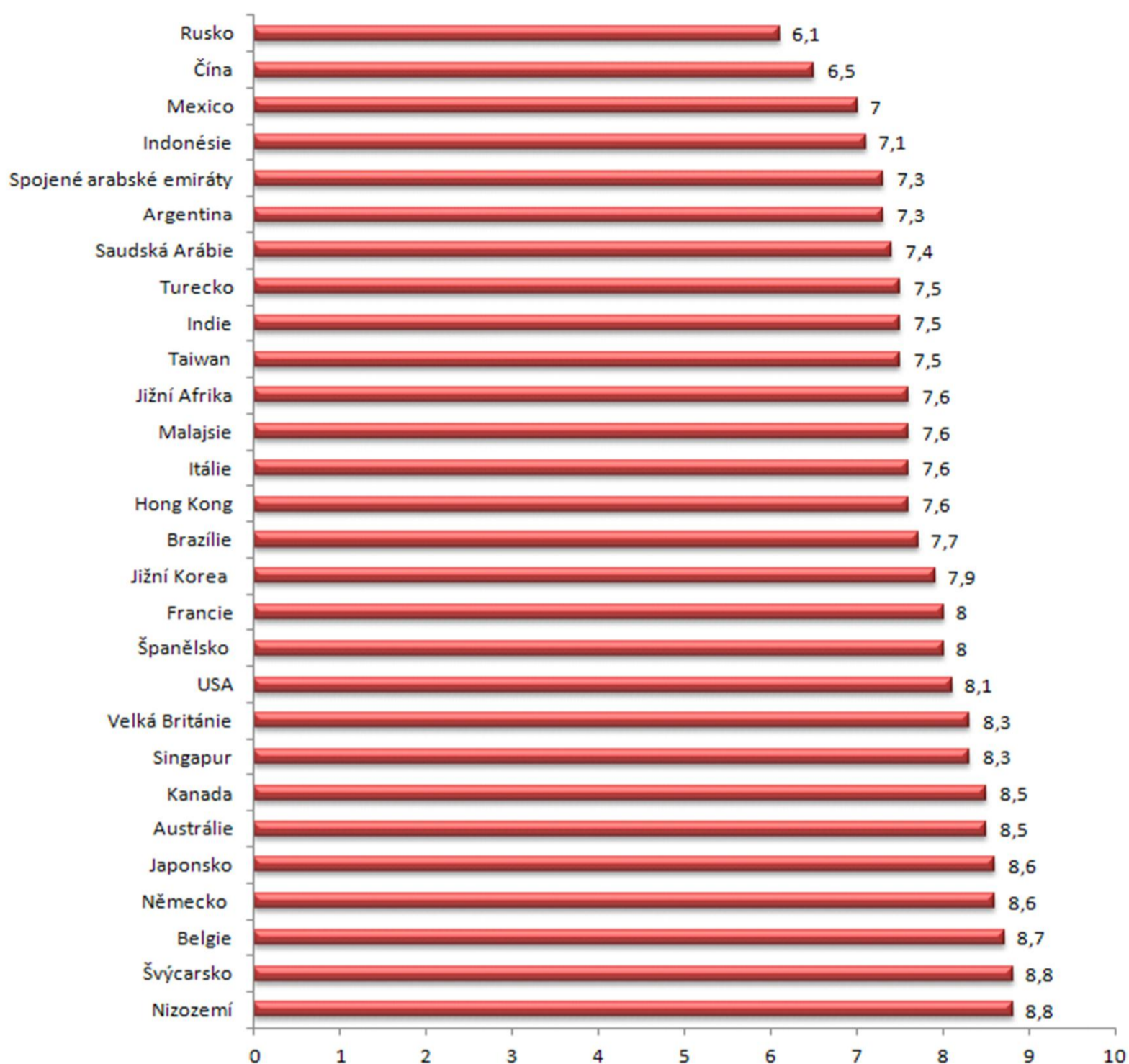
Poté respondenti země hodnotí pomocí sedmibodového systému (1 = časté poskytování úplatků; 7 = nikdy nedochází k uplácení), a to pomocí odpovědi na otázku:

2. „Do jaké míry, na základě vašich zkušeností, provádějí podniky ze zemí, které jste vybral/a, nezdokumentované platby nebo nabízejí úplatky?“ [12]

Hodnotící stupnice je nastavena v rozpětí 0-10, tzn. stupeň 0 označuje zemi, která je velmi náchylná k uplácení vysoce postavených politiků a veřejných činitelů, oproti tomu stupeň 10 označuje zemi, která se chová legálním a správným způsobem.

Mezi země, které spadají do vynikajícího hodnocení, patří Nizozemí, Švýcarsko a Belgie s hodnotou nad 8,7, jak zobrazuje obrázek č. 3. Naopak nejhůře hodnocenými státy jsou Rusko, Čína a Mexiko s hodnotami pod stupněm 7, které nedosahují ani na celosvětový průměr ve výši 7,8.

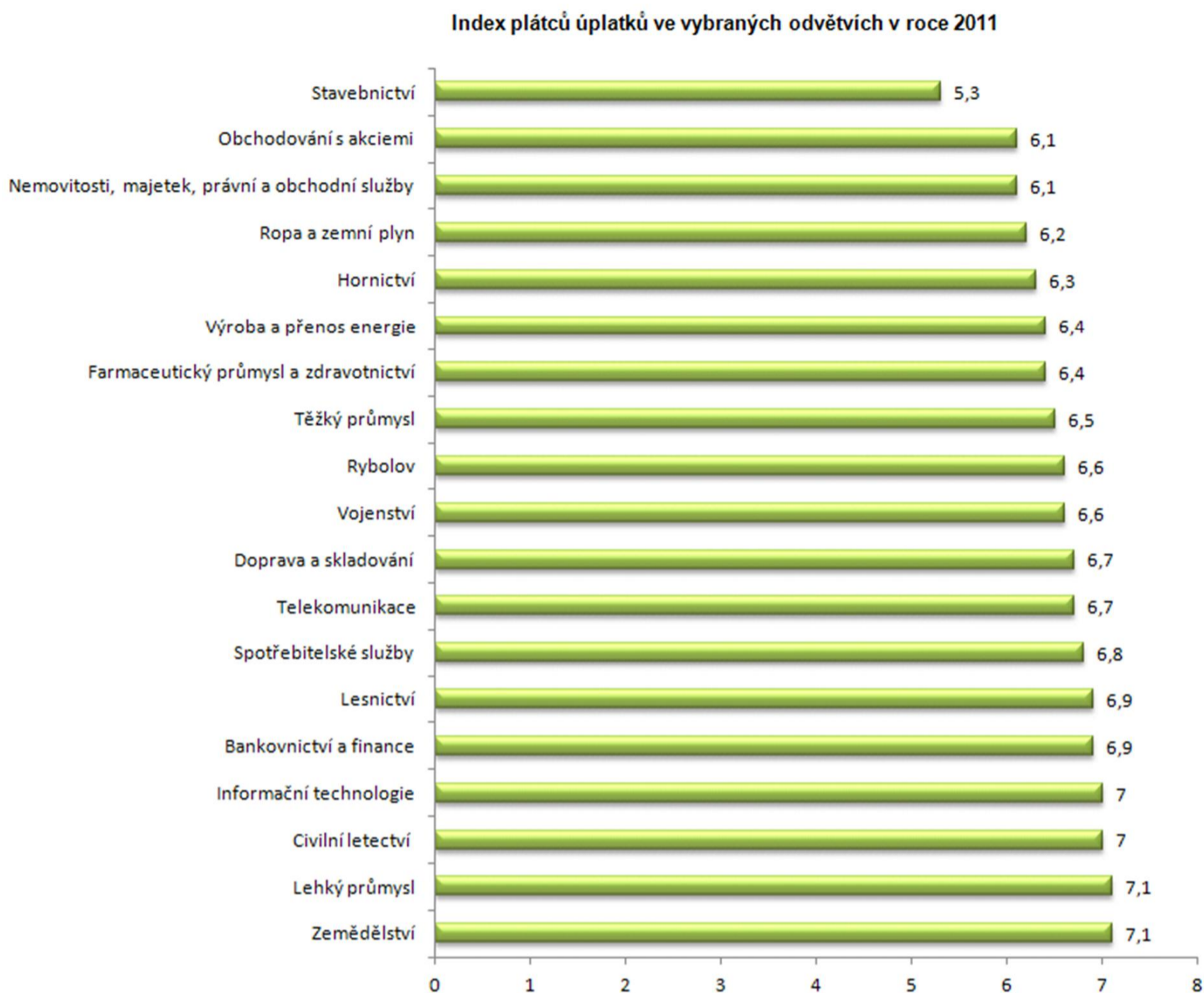
Index plátců úplatků ve vybraných zemích v roce 2011

Obrázek 3: Index plátců úplatků ve vybraných zemích v roce 2011

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Transparency International

V rámci tohoto indexu nejsou hodnoceny pouze státy jako takové, ale také jednotlivá odvětví národního hospodářství, ve kterých často probíhají úplatkářské aktivity. Rozsah hodnocení je stejný jako v předchozím případě.

Obrázek 4: Index plátců úplatků ve vybraných odvětvích v roce 2011
Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Transparency International

Mezi korupčně nejméně postižené ekonomické oblasti patří zemědělství a lehký průmysl, kde je hodnota ve výši 7,1, jak graficky znázorněno na obrázku č. 4. Naopak nejméně korupčně čistým odvětvím je stavebnictví s hodnotou 5,3.

3.1.3. Globální barometr korupce (GCB, Global Corruption Barometer)

Globální barometr korupce je dalším nástrojem mezinárodní organizace Transparency International, který zabezpečuje a zpracovává výsledky celosvětového průzkumu, v němž jsou dotazováni jednotliví respondenti z řad veřejnosti. Otázky průzkumu jsou zaměřeny především na názory o případné existenci korupce a dosavadní zkušenosti s touto nelegální činností.

Výsledné informace poskytují souhrnný obraz o tom, jak může korupce ovlivnit či dokonce ovlivňuje každodenní život člověka, a jak formuje názory obyvatelstva na fungování státu jako instituce bojující proti korupci.

Dotazování opět probíhá formou osobního rozhovoru, telefonického rozhovoru či vyplněním internetového dotazníku. Úkolem průzkumu je také zjistit, které oblasti národního hospodářství jsou dle obyvatel dané země nejvíce postiženy korupčním jednáním a zda jsou sami občané ochotni zapojit se do aktivního potírání korupce.

Vzhledem k velkému množství dotazovaných osob jsou zveřejněné výsledky velmi bohatým zdrojem informací pro vládní činitele a jejich programová prohlášení, pro organizace aktivně se podílející na boji proti korupci, ale také pro ekonomy a ostatní zahraniční subjekty, ať už z řad investorů, majitelů firem či dalších vládních a nevládních institucí.

Veřejnosti jsou kladeny tři základní otázky, které mají velkou vypovídací hodnotu a přináší objektivní pohled na existenci a úroveň korupce v konkrétní hodnocené zemi. První otázkou je zjišťováno, kterým směrem se úroveň korupce v dané zemi za poslední tři roky vyvíjela, tzn. zda klesla, zůstala na stejné úrovni či vzrostla [8].

Země	poklesla (%)	je na stejné úrovni (%)	vzrostla (%)
Bělorusko	24	49	27
Bosna a Hercegovina	10	30	59
Bulharsko	28	42	30
Česká republika	14	42	44
Dánsko	2	69	29
Finsko	7	43	50
Chorvatsko	10	33	57
Irsko	10	24	66
Island	15	32	53
Itálie	5	30	65
Litva	8	29	63
Lotyšsko	9	36	55
Lucembursko	13	43	44
Maďarsko	4	20	76
Moldávie	12	35	53
Německo	6	24	70
Nizozemí	6	43	51
Norsko	6	34	61
Polsko	26	45	29
Portugalsko	3	13	83
Rakousko	9	45	46
Rumunsko	2	11	87
Řecko	5	20	75
Slovinsko	5	22	73
Srbsko	14	37	49
Španělsko	3	24	73
Švýcarsko	6	41	53
Ukrajina	7	63	30
Velká Británie	3	30	67

Tabulka 1: Změna úrovně korupce ve vybraných evropských státech
Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Transparency International

Tabulka č.1 nabízí pohled na vybrané evropské státy, z nichž největší pokles úrovně korupce zaznamenalo Bulharsko, Polsko a Bělorusko a naopak největší navýšení se projevilo v Rumunsku, Portugalsku a Maďarsku.

Další otázka se zabývá institucemi a ekonomickými sektory, které jsou nejvíce ovlivněny korupcí. Hodnotící stupnice je v bodovém rozpětí 1-5, kdy číselná hodnota 1 označuje odvětví, které není korupčně poznamenáno a opačnou hodnotou je číslo 5, které vyjadřuje korupčně nečisté prostředí.

Země	Politické strany	Parlament	Policie	Obchod	Média	Veř.činitelé	Soudnictví	Nestát. nezisk.organizace	Církev	Armáda	Vzdělání
Bělorusko	3,2	3,2	3,6	3,2	3,1	3,8	3,4	2,9	2,2	2,9	3,2
Bosna a Hercegovina	4,1	3,9	3,5	3,6	2,8	3,8	3,5	2,4	2,5	2,4	3,6
Bulharsko	4,1	3,9	3,8	3,7	2,9	3,9	4,3	2,8	2,7	2,5	3,2
Česká republika	3,8	3,6	3,5	3,3	2,8	3,7	3,5	2,6	2,5	3,3	3,1
Dánsko	2,8	2,3	2	2,8	2,6	2,5	1,6	2,2	2,3	2,2	2
Finsko	3,7	2,9	1,9	3	2,7	2,7	2	2,5	2,7	2	2,2
Chorvatsko	4	4	3,7	3,9	3,2	3,8	4,1	2,8	2,7	2,7	3,4
Irsko	4,4	4	3	3,5	3	3,3	2,7	2,5	3,9	2,3	2,5
Island	4,3	3,7	2,2	4	3,5	3,5	2,7	2,6	3,2	0	2,4
Itálie	4,4	4	3	3,7	3,3	3,7	3,4	2,7	3,4	2,8	2,9
Litva	4,2	4,2	3,7	3,5	2,9	3,8	4	2,6	2,5	2,4	3
Lotyšsko	4	3,7	3,3	3	2,5	3,6	3,2	2,1	1,8	2,3	2,6
Lucembursko	2,9	2,5	2,5	3	2,7	2,7	2,5	2,3	2,7	2,3	2,3
Maďarsko	3,9	3,4	3,2	3,8	3,1	3,2	2,9	2,4	2,2	2,8	2,5
Moldávie	3,8	3,7	4,1	3,7	3	3,8	3,9	2,9	2,4	2,9	3,7
Německo	3,7	3,1	2,3	3,3	3	3,2	2,4	2,6	2,9	2,6	2,3
Nizozemí	3	2,7	2,6	3,1	2,9	3	2,6	2,5	2,9	2,5	2,9
Norsko	3	2,2	2,1	3,2	2,9	2,8	2,8	1,9	2,7	2,4	2,4
Polsko	3,6	3,4	3,2	3,5	2,8	3,4	3,3	2,6	2,7	2,4	2,6
Portugalsko	4,2	3,7	3,2	3,6	2,8	3,2	3,4	2,6	2,6	2,6	2,5
Rakousko	3,2	2,7	2,6	3,3	2,8	2,8	2,5	2,3	2,7	2,5	2,3
Rumunsko	4,5	4,5	3,9	3,6	3,1	3,8	4	2,9	2,3	2,4	3,1
Řecko	4,6	4,3	3,7	3,6	4,3	4	3,9	2,8	3,5	2,9	3,2
Slovinsko	4,3	3,7	3,2	3,7	3,1	3,6	3,5	2,7	3,2	2,8	2,9
Srbsko	4,2	3,8	3,6	3,6	3,4	3,8	3,9	3,4	2,7	2,7	3,6
Španělsko	4,4	3,5	3,1	3,5	3,4	3,5	3,4	2,8	3,5	2,7	2,6
Švýcarsko	2,9	2,6	2,1	3,3	3	2,6	2,3	2,2	2,5	2,2	1,8
Ukrajina	4	4,1	4,3	3,7	3,2	4,1	4,4	3,2	2,3	3,5	4
Velká Británie	4	3,8	3,1	3,5	3,4	3,4	2,8	2,9	3	2,5	2,5

Tabulka 2: Míra korupce ovlivňující vybrané instituce v evropských státech

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Transparency International

Nejnižší počet zkorumpovaných institucí se dle údajů z tabulky č. 2 nachází v Dánsku, Švýcarsku, Finsku a Norsku, což opět potvrzuje tvrzení, že severským zemím se úspěšně a efektivně daří potírat korupční praktiky. Protikladem k těmto státům jsou Řecko, Ukrajina, Srbsko a Chorvatsko, ve kterých naopak korupce zaznamenává velký rozkvět.

Poslední kladenou otázkou je hodnocení současných vládních opatření, která jsou podniknuta v boji proti korupci. Veřejnost měla na výběr označit stávající vládní opatření jako neefektivní, neutrální či efektivní. Opět zde největší pokles zaznamenává Rumunsko, Irsko a největší navýšení Lucembursko a Nizozemí.

Země	neefektivní (%)	neutrální (%)	efektivní (%)
Bělorusko	26	35	39
Bosna a Hercegovina	71	7	23
Bulharsko	26	26	48
Česká republika	60	29	12
Dánsko	44	0	56
Finsko	65	0	35
Chorvatsko	56	15	28
Irsko	82	0	18
Island	78	0	22
Itálie	64	17	19
Litva	78	16	6
Lotyšsko	73	15	12
Lucembursko	30	2	68
Maďarsko	51	7	42
Moldávie	52	30	18
Německo	76	3	21
Nizozemí	43	0	57
Norsko	61	0	39
Polsko	57	28	16
Portugalsko	75	16	10
Rakousko	35	37	28
Rumunsko	83	10	7
Recko	66	10	24
Slovinsko	78	0	22
Srbsko	61	25	14
Španělsko	74	0	26
Švýcarsko	54	9	37
Ukrajina	59	24	16
Velká Británie	66	0	34

Tabulka 3: Hodnocení protikorupčních vládních opatření

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Transparency International

Zajímavé výsledky, které potvrzují všeobecné názory a myšlenky, přináší výzkum, který se zabýval celosvětovým hodnocením institucí a sektorů. K nejvíce zkorumpovaným oblastem patří politické strany a s nimi související veřejní představitelé a parlament, jež označilo přes 60% dotazovaných. Naopak nejlépe je v tomto průzkumu hodnocena armáda a nevládní neziskové organizace, které považuje 30% respondentů za korupčně nečisté.

Instituce / sektor	Procento respondentů označujících daný sektor/instituci za zkorumpované nebo extrémně zkorumpované
Politické strany	79%
Veřejní představitelé / státní úředníci	62%
Parlament / zákonodárny sbor	60%
Policie	58%
Podnikatelský / soukromý sektor	51%
Církevní a náboženské instituce	50%
Justice	43%
Média	40%
Vzdělávací systém	38%
Nevládní neziskové organizace	30%
Armáda	30%

Tabulka 4: Instituce a sektory vnímané jako nejvíce postižené korupcí

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Transparency International

3.2. Analýza možnosti řešení korupce

Boj s korupcí a její eliminace není pouze záležitostí policie, soudů a státních zastupitelství. Její každodenní existence se dotýká života běžných lidí, kterým tento druh nelegální činnosti v převážné většině vadí a omezuje je v soukromém i pracovním životě. Proto nejde pouze o odhalování a trestání korupce, ale především o snahu zabránit jejímu výskytu popřípadě co nejvíce eliminovat její negativní dopad.

Názor na zdroje korupčního chování a zodpovědnost za její potlačování z pohledu veřejnosti uvádějí například tyto výroky:

- nejnebezpečnější je korupce ve veřejné správě a politice
- politické strany přijímají sponzorské dary, což jsou vlastně skryté úplatky
- zákony jsou vytvářeny tak, že umožňují korupci a patřičná legislativní opatření jsou zpomalována
- odpovědnost za potlačování korupce má stát, jedinec je bezbranný [15]

Korupce je projevem chyby v rozhodovacím, řídicím procesu. Schopnost institucí korupci potlačovat a bránit se jí je indikátorem kvality příslušných institucí a celého institucionálního systému jako takového. Korupce může ohrozit životaschopnost demokratických institucí a tržních ekonomik. Zároveň ovšem ohrožuje bezpečnost státu, a to jak z hlediska vnitřní bezpečnosti, tak i bezpečnosti vnější [14].

Kroků, které je potřeba podniknout v rámci návrhů možností řešení korupce, je několik. Nejvhodnější je vždy vycházet z faktických údajů, které vypovídají negativně nebo pozitivně proti korupci – tyto faktické údaje mohou poskytnout indexy CPI, BPI a GCB.

V rámci této práce budou nastíněny obecné možnosti řešení korupce, které však mohou být v praxi namodelovány na reálný základ problému.

Jak již bylo zmíněno, korupce je negativní jev, který ve výsledku poškozuje, jak ekonomiku a stabilitu celé země, tak její jednotlivé občany. Pokud má tedy být něco minimalizováno či alespoň usměrněno do přijatelné míry, musí být nastavena určitá pravidla, která budou všeobecně platná a legislativně vynutitelná. Proto je nutné zvolit strategické body, na kterých bude vybudován celý protikorupční plán.

3.2.1. Preventivní opatření

Prevence je prvním krokem k předcházení výskytu korupce a jejímu dalšímu šíření.

Osvěta v této problematice není zatím v naší zemi na prvotřídní úrovni, ale situace se postupně začíná zlepšovat. Postupně vznikají organizace a instituce zaměřené na zpopularizování prevence korupce.

Prvky, které napomáhají prevenci a prozrazují, že je instituce, organizace či veřejný úřad korupčně čistý, jsou tyto:

- *Transparentnost*

V současné době velice populární termín, který lze jinak pojmenovat jako průhlednost. V této souvislosti je nutné ho chápat jako průhlednost a jasnost v rozhodovacích procesech. Tím, že budou jasně daná pravidla při konkrétním rozhodování v konkrétní situaci či případu, se minimalizuje riziko spojené s korupčním chováním jednotlivce či (menší) skupiny. Od toho se také odvozuje pozitivní pohled veřejnosti na danou organizaci.

- *Informační dostupnost*

Pokud daná instituce funguje na transparentních základech, nebude ji činit žádný problém v pravidelných intervalech zveřejňovat pravdivé a nezkreslené údaje o organizaci, o procesních postupech v projednaných případech či o budoucích plánech a krocích, které hodlá podniknout. Pokud nejsou takové informace důvěrné, měly by být vždy sděleny občanovi, který o ně cíleně žádá. Právě samotné zveřejňování údajů o konkrétních projektech, účastnících a rozhodovacích pravidlech pro výběr či postup, výrazně zabraňuje záměrnému zkreslování a manipulování výsledných údajů.

- *E-government*

Korupční chování a jednání je podporováno a podmiňováno fyzickým kontaktem mezi korumpujícím a korumpovaným. Pokud odpadne tento oboustranný vztah, je korupční riziko velkým procentem minimalizováno. Proto byl také spuštěn internetový nástroj e-government, jehož prostřednictvím je omezen fyzický styk veřejnosti s úřady, což v konečném důsledku eliminuje negativní chování úředníků a úřad se postupně stává korupčně čistým. Tato aplikace by měla být efektivnější pomůckou v řešení určitého případu a měla by ušetřit čas nejen občanům, ale také samotným úředníkům, z čehož však může vyplynout potřeba zaměstnanosti nižšího počtu úředníků.

3.2.2. Represivní opatření

Význam slova represe je potlačování nebo útisk, což v tomto kontextu znamená omezení či zabránění rozmachu korupčních praktik. Nastavení těchto opatření jde ruku v ruce s prevencí a případné korupční chování postihuje sankcemi.

Mezi tato opatření můžeme řadit:

- *Aplikace trestního práva*

Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb. nezná termín korupce. Korupční chování a jednání se řeší formou trestných činů přijetí úplatku, podplácení a nepřímého úplatkářství (§331-334). Další formou tohoto jednání mohou být tzv. pletichy, což jsou nekalé praktiky či postupy, jejichž prostřednictvím mohou být ovlivňovány veřejné zakázky, veřejná soutěž či dražba (§256 -258) nebo také insolvenční řízení (§226).

- *Protikorupční linka*

Protikorupční linka funguje na stejném principu jako tísňové záchranné linky. Pokud má občan podezření na korupční chování státních úředníků, může zavolat na tel. číslo 199, v rámci něhož je poskytováno bezplatné právní poradenství. Volající má možnost zůstat v anonymitě a nemusí mít obavu, že by hovor byl nahráván. Vždy pouze musí popsat nastalou situaci, které byl svědkem a vyjádřit své podezření týkající se provedené korupční praktiky.

- *Test integrity*

Tímto testem se rozumí skladba opatření a vzorových situací, prostřednictvím nichž je zkoušena a testována konkrétní osoba, která se ve většině případů pohybuje ve veřejné sféře. Touto osobou může být policista, státní úředník, soudce či volení veřejní představitelé.

3.2.3. Legislativní opatření

Tato opatření je nutné zahrnout do právního řádu tak, aby se staly zákonnými prostředky, které by alespoň minimalizovaly korupční chování a jednání.

V rámci této práce zde bude zmíněn pouze návrh některých opatření, která by mohla být zakomponována do našeho právního řádu:

- *Zadávání veřejných zakázek*

Tato problematika by v sobě měla pokrývat veškerá pravidla pro zadávání veřejných zakázek. V současné době je zřetelná nejasnost mezi zadáním, zpracováním, rozhodováním a finálním výběrem výherce. Proto by bylo vhodné efektivně nastavit a především zveřejnit

pravidla pro zadání veřejné zakázky, tzn. finanční rozpětí nákladů projektu, časový termín odevzdání, zakomponování požadovaných prvků do projektu, atd. Také je nutné zjistit a zohlednit, zda osoby představitelů, které rozhodují o vítězném projektu, nemají rodinnou, přátelskou či obchodní vazbu na některého zaměstnance či představitele zvolené firmy. Pokud budou kladně splněny všechny požadované atributy, bude působit vybrání výherce transparentně a korektně.

- *Reforma veřejné správy*

Vzhledem k tomu, že korupce se v současné době objevuje ve všech sférách státní správy, je více než nutné navrhnout a uzákonit určité protikorupční reformy, které by systematicky zabránily dalšímu její rozprostírání. Prvním krokem k cíli bylo zřízení internetové aplikace e-government, která prostřednictvím využití informačních technologií omezuje osobní styk mezi úřady a veřejností, čímž eliminuje riziko vzniku korupčního jednání. Dalším řešením by mohla být pravidelná rotace úředníků v rámci kraje či okresu, čímž by se omezilo počínání korumpujících osob a počet nabízených a přijímaných úplatků. Postupné reformní kroky by mohly redukovat rozhodovací pravomoci jednotlivých úředníků, stanovit rozsah a systém efektivních trestů či odklonit politické zájmy od zájmů a cílů veřejné správy.

3.2.4. Organizační opatření

Všechna zmíněná opatření výše by s určitou pravděpodobností napomohla k částečnému snížení či vymýcení korupce z veřejného i soukromého sektoru, avšak neméně důležitou aktivitou je v tomto směru nastavení vhodných organizačních opatření, která mohou do jisté míry motivovat zaměstnance k určité morální pevnosti.

Mezi tato opatření mohou být zařazeny:

- *Etické kodexy*

Tímto organizačním ustanovením může zaměstnavatel nařídit dodržování určitých morálních zásad a pravidel v daném podniku či organizaci, což je forma závazného etického kodexu. Tato forma kodexu musí být vždy akceptována a podepsána zaměstnancem, a pokud jsou zásady kodexu porušeny, může být se zaměstnancem ukončen pracovní poměr. Existuje také forma dobrovolného etického kodexu, kdy v případě jeho porušení, nehrozí zaměstnanci žádný postih. Zavedení tohoto dodatku k pracovní smlouvě může výrazně omezit sklon k nekalému korupčnímu jednání.

- *Majetková a finanční odpovědnost*

Dalším formou organizačního opatření může být nastavení majetkové a finanční odpovědnosti zaměstnance, které spočívá v přímém a konkrétním stanovení zodpovědností za jednotlivá učiněná rozhodnutí. Pokud by byla tato rozhodnutí pro stát či danou organizaci nevýhodná, musí být jasně zřetelné, kdo v daném procesu figuroval a rozhodoval. Jasně definování pravomocí a postihů by opět omezilo nárůst korupčního klimatu ve veřejném a státním sektoru.

3.3. Mezinárodní organizace zaměřené na boj proti korupci

Jednotlivec z pohledu společnosti je v boji proti korupci ve většině případů neúspěšný. Proto vznikly různé ziskové a neziskové organizace, které se aktivně podílejí na boji proti korupci, diskutují tuto problematiku s odpovědnými vládními orgány daných států a iniciativně se snaží seznamovat veřejnost s protikorupčními praktikami a začleňovat ji do boje proti této nekalé činnosti.

3.3.1. GRECO (Group of States against corruption)

Greco (v překladu Skupina států proti korupci) je organizací s mezinárodní působností, která byla založena roku 1999 za účelem potírání korupce za pomoci všech zúčastněných zemí. V současnosti má seskupení GRECO 40 členů, mezi něž patří nejen země Evropské unie, ale také USA. Česká republika přistoupila v roce 2002 a je zastoupena dvěma členy, kterými jsou zástupci Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti.

Tato organizace pozorně sleduje, zda a jak jsou nastavována protikorupční pravidla v jednotlivých státech Rady Evropy. V praxi to tedy funguje tak, že členské státy mezi sebou prostřednictvím dotazníku vzájemně hodnotí implementaci protikorupčních opatření. Z těchto podkladů je poté vypracována zpráva, které zahrnuje různá doporučení, která musí ohodnocená země do daného časového termínu splnit. Tento časový údaj stanovuje GRECO, a pokud daný stát uvedená doporučení nesplní, musí vrcholní představitelé tohoto státu vysvětlit důvody, které brání aplikaci těchto doporučení. Konečnou fází je vydání veřejného prohlášení, ve kterém je konstatováno, že členský stát nedostatečně plní své právní či politické závazky.

3.3.2. Transparency International

Tato instituce založená roku 1993 patří mezi nevládní neziskové organizace, která díky svým pobočkám působí po celém světě a bojuje proti korupci. Je vysoce zainteresovaná v upozorňování a odhalování korupčních problémů a snaží se navrhnout vhodná a realizovatelná řešení. Transparency International nezaměřuje svoji pozornost pouze do státní sféry, ale také do soukromé oblasti. Tyto subjekty včetně samotných občanů zapojuje do všech činností, které souvisí s potlačením korupce a z ní vyplývajícího chování a jednání. Proto také poskytuje právní a vzdělávací služby, jejichž prostřednictvím se snaží pomáhat občanům v situacích, ve kterých se s korupčním chováním setkali a také pracovníkům státní správy, kteří mohou svým chováním a jednáním přispět k nižší rozšířenosti korupce. Transparency International je také pravidelným vydavatelem publikací, které se k dané problematice vztahují a jsou zdarma.

3.3.3. OLAF (Office de la Lutte Anti-Fraude)

OLAF je zahraničním výrazem pro Evropský úřad pro boj proti podvodům. Tato instituce byla založena roku 1999 a jejím hlavním posláním je chránit finanční zájmy Evropské unie

OLAF má jasně vymezeny tři úkoly, které musí plnit. První úlohou je zabezpečit finanční zájmy Evropské unie a to prostřednictvím prošetřování a odhalování podvodů, korupce a ostatních ilegálních činností. Dále je nutné, aby byla zachována dobrá pověst evropských orgánů a institucí, což je zajištěno promptním šetřením vážného pochybení při výkonu povinností a případným potrestáním pachatele z řad zaměstnanců těchto institucí. Neméně důležitým úkolem je pomoc poskytnutá Evropské komisi formou přípravy a implementace aktivit, které se specializují na odhalování a potírání podvodů.

Díky tomu, že OLAF dosahuje při plnění svých úkolů maximálních možných výsledků, mohou orgány a instituce EU snáze zaručit, aby byly peníze daňových poplatníků využívány co nejefektivněji. OLAF disponuje vlastním rozpočtem a je autonomní v administrativních záležitostech, takže může fungovat nezávisle.

Zároveň má pravomoc zcela nezávisle provádět:

- *interní vyšetřování* – v kterékoli evropské instituci či orgánu financovaném z rozpočtu EU
- *externí vyšetřování* – na vnitrostátní úrovni v případech, které mají dopad na rozpočet EU. Za tímto účelem může OLAF vykonávat kontroly na místě a inspekce prostor

hospodářských subjektů, a to v úzké spolupráci s orgány daného členského státu či úřady třetí země.

OLAF získává stále více informací, a to z mnoha zdrojů. Na podezření z podvodů a nesrovnalostí zpravidla při kontrolách upozorňují osoby, jež odpovídají za správu finančních prostředků EU v rámci evropských orgánů či členských zemí. Veškeré případy podezření na podvodnou činnost projdou v úřadu OLAF prvotním posouzením, aby se určilo, zda spadají do jeho pravomoci a zda splňují kritéria k zahájení vyšetřování.

Pokud případ daná kritéria splňuje, je zařazen do jedné z následujících čtyř kategorií:

- *Vnitřní vyšetřování.* Rozumí se jím správní vyšetřování v orgánech a institucích EU. Cílem je odhalit podvod, korupci či jinou nezákonnou činnost, která má negativní dopad na finanční zájmy Evropských společenství. Do této kategorie spadají rovněž případy závažného neplnění služebních povinností.
- *Vnější vyšetřování.* Vnější vyšetřování má rovněž správní povahu, ale provádí se mimo orgány a instituce EU. Cílem je odhalit podvod či jinou nesrovnalost, které se dopustila fyzická či právnická osoba. Aby případ spadl do této kategorie, musí se na jeho vyšetřování OLAF podílet převážnou měrou.
- *Koordinační činnost.* OLAF se podílí na vyšetřování, která provádějí jiné instituce EU či vnitrostátní úřady tím, že jim usnadňuje sběr a výměnu informací i kontaktů.
- *Pomoc v trestních věcech:* Týká se případů, kdy úřad OLAF pomáhá při vyšetřování trestného činu orgánům příslušného členského státu či třetí země [3]

4. MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE A KORUPCE

Korupce se v současné době dotýká téměř všech států celého světa. Někde je její míra v akceptovatelné toleranci, jinde je korupční zázemí tak silné, že tvoří pravidla fungování státu a celá společnost je na tomto jevu v podstatě závislá. Obecně lze tedy konstatovat, že vysoká úroveň korupce nemá na ekonomickou situaci státu pozitivní vliv. Důsledkem může být zpomalení hospodářského růstu, odliv zahraničních investorů či špatná pověst státu jako obchodujícího subjektu.

Další pohled na korupci je skrz základní makroekonomické ukazatele, kterými jsou hrubý domácí produkt, státní dluh a míra nezaměstnanosti. Korupce celosvětově snižuje hrubý domácí produkt o cca 17%. Negativní ekonomický dopad korupce je vyšší v zemích, kde je úplatkářství běžné a velmi často nejvíce ovlivňuje obyvatele žijící v chudobě. Snížení korupce znamená jednodušší sdílení přínosů globálního obchodu.

Je faktem, že makroekonomické ukazatele jsou ovlivněny i jinými činiteli, avšak je zajímavé sledovat a měřit s jakou proměnlivostí se tyto ukazatele mění v závislosti na korupčním chování nejen jedince, ale i společnosti jako celku, čímž je rozuměna celá společnost daného státu.

V rámci měření dopadů korupce na jednotlivé makroekonomické faktory, je důležité nejprve určit, jaké země budou sledovány. V rámci objektivního hodnocení bude tento průzkum zaměřen na vybrané státy Evropské unie.

4.1. Hlavní makroekonomické ukazatele

V každém evropském státě se úroveň národního hospodářství a ekonomická výkonnost země měří konkrétními ukazateli, které mají určitou vypovídací hodnotu a podávají tak informace pro další rozhodování na státní úrovni.

Tyto veličiny se souhrnně nazývají makroekonomické ukazatele a každý z těchto ukazatelů sleduje různý aspekt národní ekonomiky. V rámci zpracování této práce patří mezi nejdůležitější makroekonomické ukazatele hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti a státní dluh.

Hrubý domácí produkt

První z makroekonomických ukazatelů, který zachycuje výkonnost dané ekonomiky je hrubý domácí produkt. Lze konstatovat, že je nejsledovanějším makroekonomickým ukazatelem. Definovat HDP lze jako tržní hodnotu veškerých finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané ekonomice za dané časové období. Časovým obdobím se ve většině případů myslí jeden kalendářní rok [13].

Státní dluh

Opakované deficity státního rozpočtu, které nejsou vyrovnávány přebytky rozpočtu v jiných obdobích, vedou ke vzniku státního dluhu. Státní dluh vzniká nahromaděním výpůjček vlády a úroků z těchto půjček [9]. Státní dluh je stavovou veličinou, která vzniká kumulací deficitů a úroků a zjišťuje se k určitému datu.

Míra nezaměstnanosti

Z ekonomického pohledu představuje nezaměstnanost stav v národním hospodářství, kde část pracovního potenciálu společnosti nenalézá uplatnění nebo dobrovolně o toto uplatnění neusiluje. Statistika definuje nezaměstnaného jako osobu, která hledá práci, chce být činná jako zaměstnanec, není práce schopna pro nemoc a není činná jako domácí dělník, pomáhající rodinný příslušník nebo samostatný podnikatel [20].

4.2. Hodnocení závislosti korupce a makroekonomických ukazatelů ve vybraných členských státech Evropské unie

Vzhledem k danému rozsahu bakalářské práce není možné zachytit komplexní situaci ve všech členských státech Evropské unie. Proto se zaměřím pouze na některé země, které úspěšně čelí korupčním praktikám a země, v kterých korupce velmi bují.

Z mnoha ekonomických studií vyplývá, že čím silnější a stabilnější je hospodářství dané země, tím více je tato země schopná čelit korupčním aktivitám.

Tuto skutečnost lze potvrdit či vyvrátit pouze zhodnocením naměřených a zjištěných hodnot, které budou uvedeny v textu níže.

V hodnocení budou vždy zahrnuty země seřazené podle úspěšnosti aplikace protikorupčních opatření:

- korupčně čistá země – Dánsko
- průměrná země – Česká republika
- zkorumpovaná země – Řecko

Uvedené země budou postupně popisovány a porovnávány podle závislosti makroekonomických ukazatelů a indexu CPI.

4.2.1. Dánsko

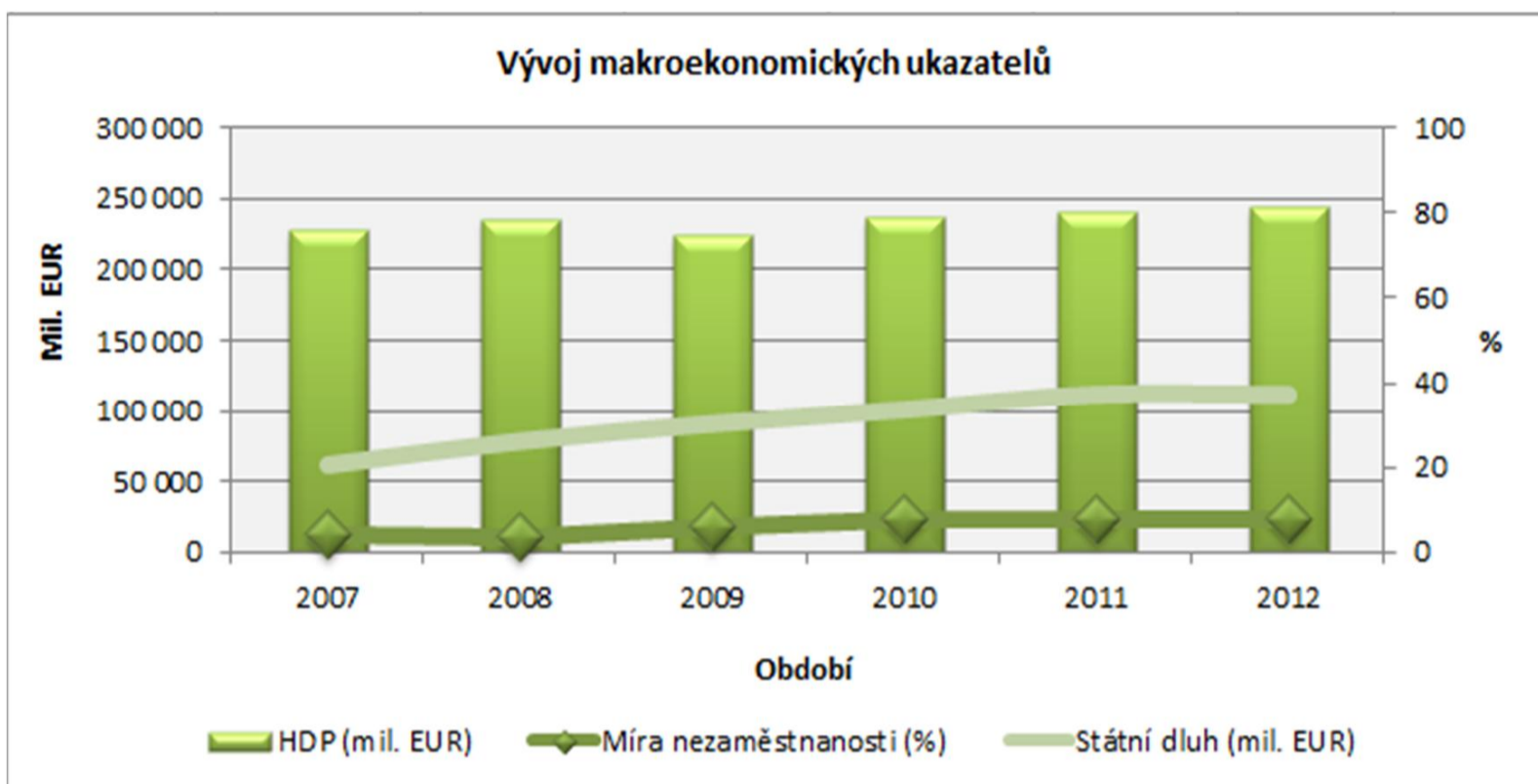
Jak bylo již v úvodu zmíněno, ekonomicky silné a stabilní země se potýkají s menší mírou korupce. V tomto případě představuje Dánsko zemi, která se s korupčním prostředím vyrovnává nejlépe na celém světě, o čemž svědčí hodnota indexu CPI, která má za rok 2012 hodnotu 90 bodů (v rámci optimálního porovnání s údaji z minulých let je hodnota převedena na odpovídající jednotku), jak je zřejmé tabulky č. 5 uvedené níže.

Období / Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HDP (mil. EUR)	227 534	235 133	223 576	236 477	240 453	244 064
Míra nezaměstnanosti (%)	3,8	3,4	6	7,5	7,6	7,5
Státní dluh (mil. EUR)	61 667	78 536	90 996	101 002	111 801	111 574
Index CPI	9,4	9,3	9,3	9,3	9,4	9

Tabulka 5: Vybrané makroekonomické ukazatele a index CPI v období let 2007 - 2012

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

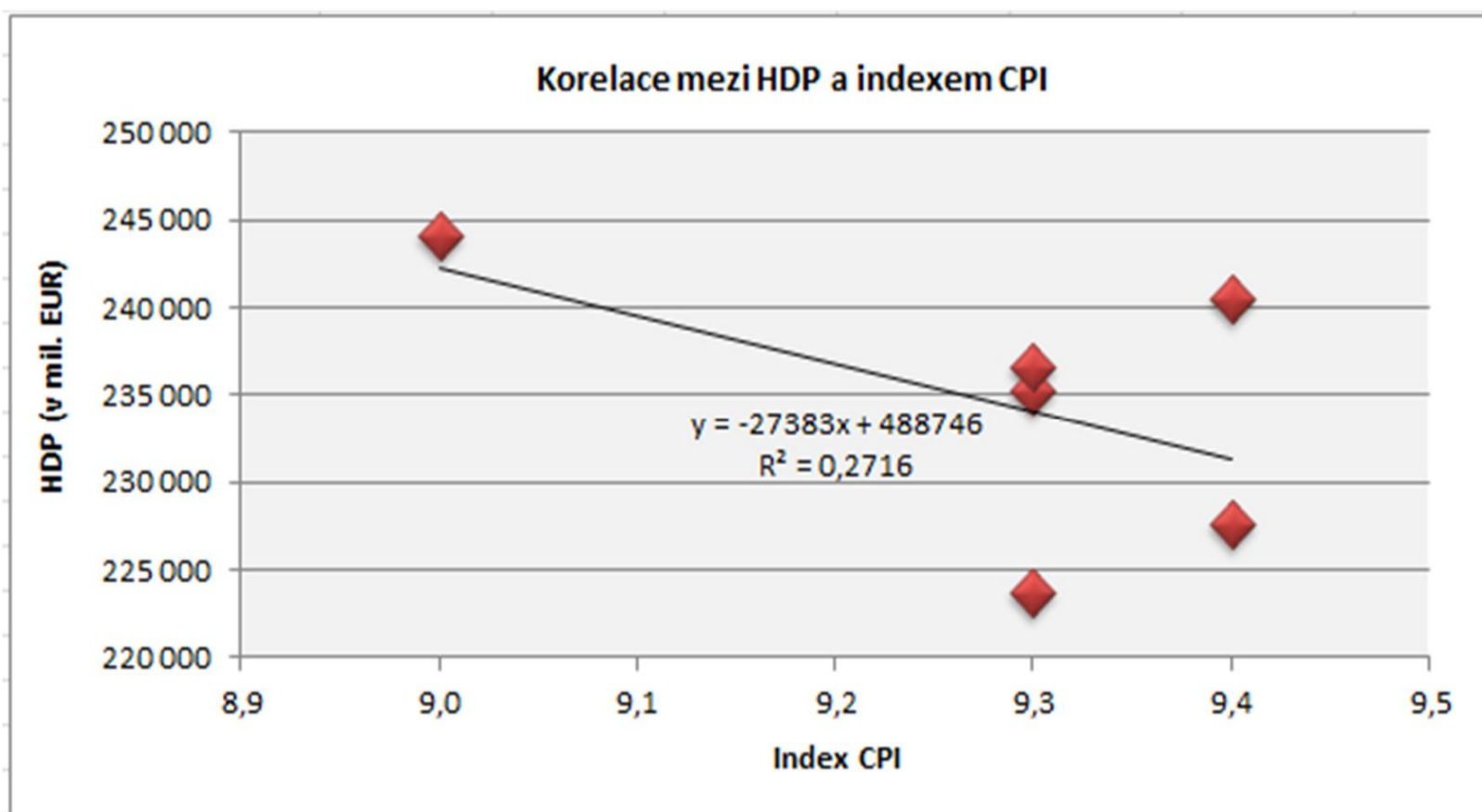
Měření dopadu korupce na hrubý domácí produkt lze zjistit korelací hodnot obou veličin. Avšak lze i bez výpočtu tvrdit, že mezi oběma ukazateli existuje nepřímý úměrný vztah. Hodnota hrubého domácího produktu Dánska od roku 2007 mírně stoupala, avšak v roce 2009 zaznamenala mírný pokles a to především z důvodu celovětové krize probíhající v roce 2008, která měla za následek velký ekonomický útlum.

Obrázek 5: Dánsko – Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2007 - 2012

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

Dle tabulky č. 5 a obrázku č. 5 lze tvrdit, že v průběhu sledovaných šesti let se celková hodnota HDP zvyšovala, avšak hodnota indexu CPI se snižovala, a tudíž z grafu, který je zobrazen na obrázku č. 6 je jasně zřetelné, že korelace mezi oběma veličinami je malá, a proto nelze prokázat jednoznačný vztah mezi HDP a indexem CPI. Je to proto, že na hrubý domácí produkt působí i řada jiných a významnějších ekonomických faktorů nežli pouze korupce.

Obrázek 6: Dánsko – Korelace mezi HDP a indexem CPI v letech 2007 - 2012

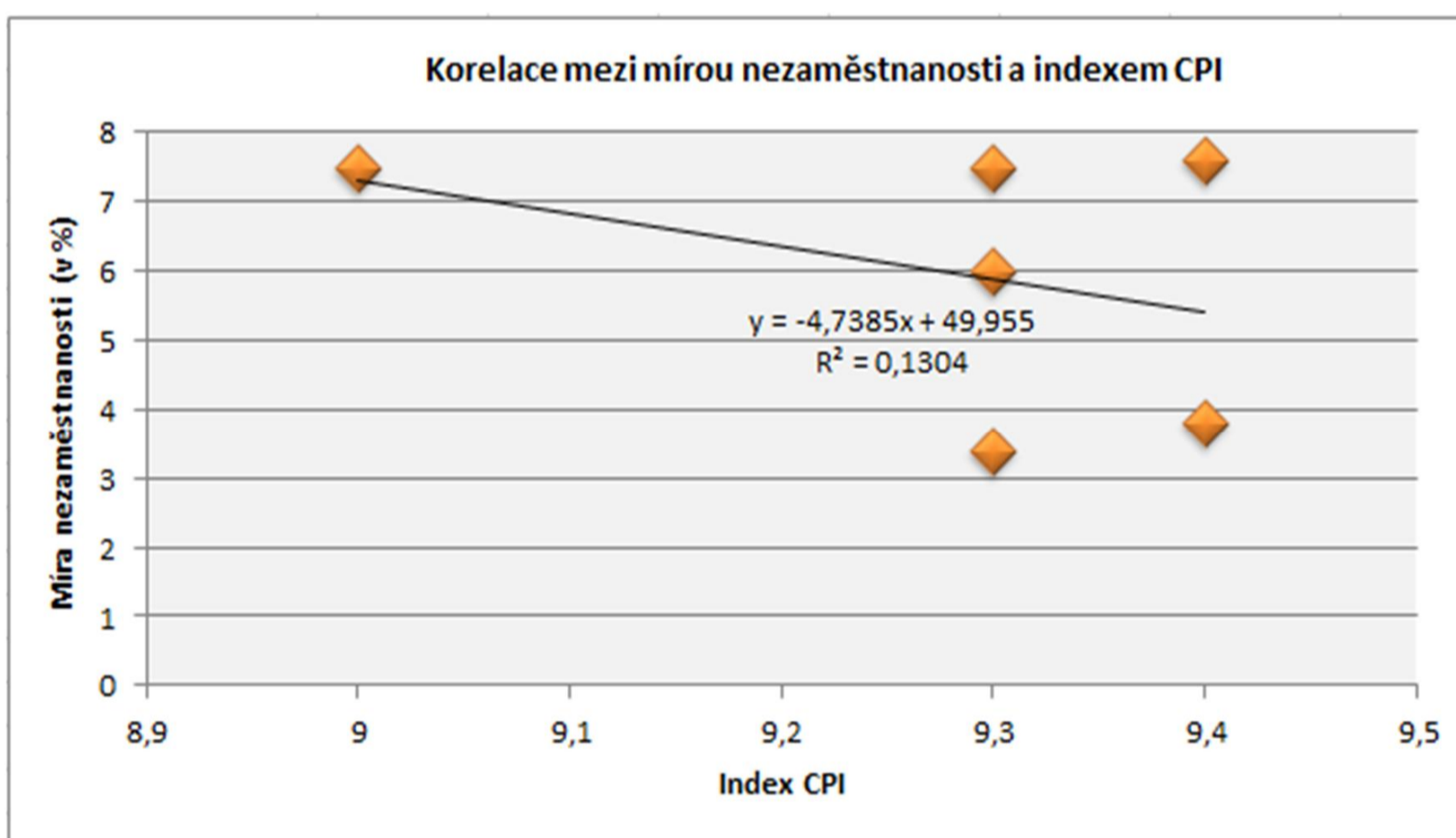
Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

Korupční aktivity mohou také mít nepřímý vliv na míru nezaměstnanosti v daném státě, což se projevuje pomalým navyšováním nezaměstnanosti aktivního obyvatelstva. Příčinou

zvýšení míry nezaměstnanosti mohou být vysoké výdaje firem, které tyto finance použijí jako úplatek na uskutečnění svých záměrů. Tímto způsobem jsou z podniků čerpány peněžní prostředky. Pokud chce však daný podnik ve svých korupčních praktikách do budoucna pokračovat, musí navýšit cenu svých statků či služeb, aby získal dodatečné peněžní jednotky.

Tímto cenovým navýšením se však snižuje poptávka po daném zboží či službě a zaměstnavatel již nebude potřebovat zaměstnávat určitý daný počet zaměstnanců, a proto některé z nich propustí, čímž se navýší celková míra nezaměstnanosti na trhu práce.

V Dánsku je však míra nezaměstnanosti v porovnání s evropským průměrem v normě a opět dle obrázku č. 7 lze prokázat pouze malou závislost korupce a míry nezaměstnanosti v této zemi. Opět lze však konstatovat, že na celkové nezaměstnanosti nemá hlavní podíl korupce. Vztah mezi korupcí a mírou nezaměstnanosti lze vyjádřit spíše jako přímou úměru, avšak větší vliv na míru nezaměstnanosti mají jiné významnější faktory jako například přesun podnikatelských aktivit do země, kde je levnější pracovní síla, nulová poptávka po vyráběné produkci, což má za následek úpadek daného podniku nebo již zmiňovaná ekonomická krize, která svými rozsáhlými hospodářskými dopady v roce 2009 způsobila nárůst míry nezaměstnanosti o 2,6% oproti předchozímu období.

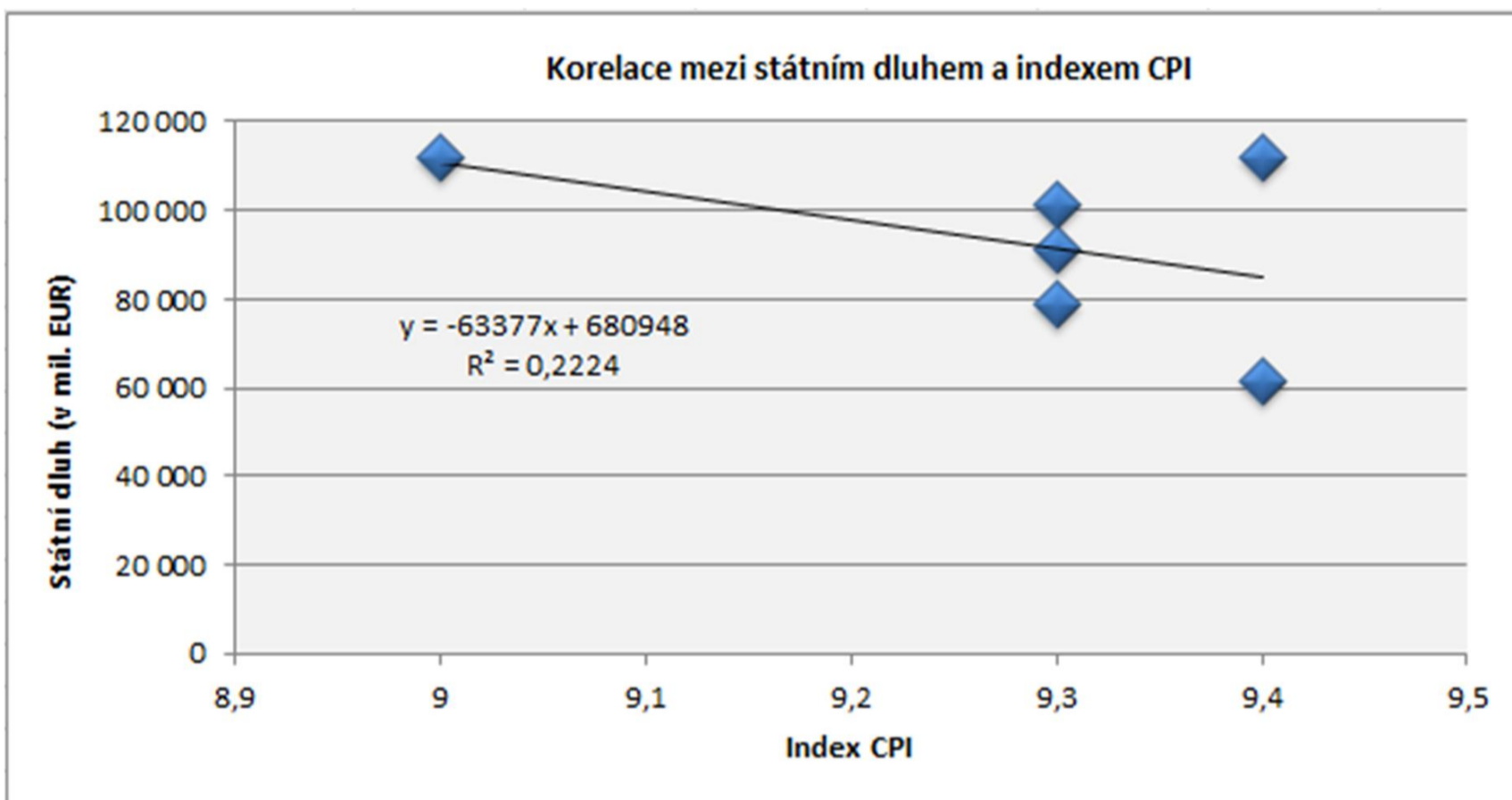
Obrázek 7: Dánsko – Korelace mezi mírou nezaměstnanosti a indexem CPI v letech 2007 - 2012

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

Korupce může také do jisté míry ovlivňovat další ukazatel, kterým je výše státního dluhu. Státní dluh je souhrn závazků vlády, který narůstá kvůli deficitnímu financování státního rozpočtu a zpravidla je financován státními dluhopisy, pokladničními poukázkami, přímými

půjčkami či půjčkami od Evropské investiční banky. Může tedy dojít k situaci, že státní dluh začne radikálně narůstat, a to především díky nekontrolovatelným a neefektivním výdajům, které jsou prioritně určeny ke korupčním aktivitám.

V případě Dánska je tato obava neopodstatněná, protože z obrázku č. 8 lze vyvodit závěr, že korelační vztah mezi státním dluhem a mírou korupce je velmi slabý. Je faktem, že v průběhu sledovaných šesti let státní dluh neustálým tempem narůstal, avšak korupce se na tomto růstu prokazatelně výrazně oproti jiným ekonomickým faktorům nepodílela.

Obrázek 8: Dánsko – Korelace mezi státním dluhem a indexem CPI v letech 2007 - 2012
Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

V roce 2012 se Dánsko umístilo na prvním místě ze 176 sledovaných zemí jako korupčně čistá země s hodnotou 90. Tohoto potěšujícího umístění dosáhlo díky dodržování Úmluvy OSN proti korupci a svému propracovanému systému, který funguje na základě nepoužívání hotových peněz při směnných transakcích.

Vzhledem k tomu, že oběh bezhotovostních peněz funguje v Dánsku velmi precizně a kontrolovaně, není možné vykazovat znaky korupčního jednání. Praxe je taková, že každý Dán si musí v bance zřídit konto, prostřednictvím něhož se uskutečňují veškeré bezhotovostní transakce, platby kartou atd. Veškerá většina těchto operací je bezplatná. Platby hotovostními penězi v obchodech, restauracích či jiných organizacích jsou velmi podezřelé. Díky takto nastavenému systému je těžké vytunelovat státní účty a konta státních podniků, protože veškerý bezhotovostní tok podléhá kontrole a přijímání většího množství bezhotovostních peněz je zakázané jak pro obchodníky, tak pro ostatní dánské firmy.

4.2.2. Česká republika

Česká republika se řadí mezi země s průměrnou mírou korupce. Zdroj [11] tvrdí, že podle dostupných indikátorů korupce čerpajících z veřejných a expertních průzkumů a výsledků kriminálního vyšetřování je korupce považována za vážný problém v České republice, který má příznivé podmínky k rozšíření. Podle posledního měření Indexu CPI se tato země umístila v polovině hodnocených zemí Evropské unie a západní Evropy. Ačkoliv jsou názory na výskyt korupčních praktik v zemi různorodé, makroekonomické ukazatele, které jsou zkoumány ve vztahu k indexu CPI, poskytnou jiný pohled na tuto problematiku prostřednictvím skutečně zaznamenaných údajů.

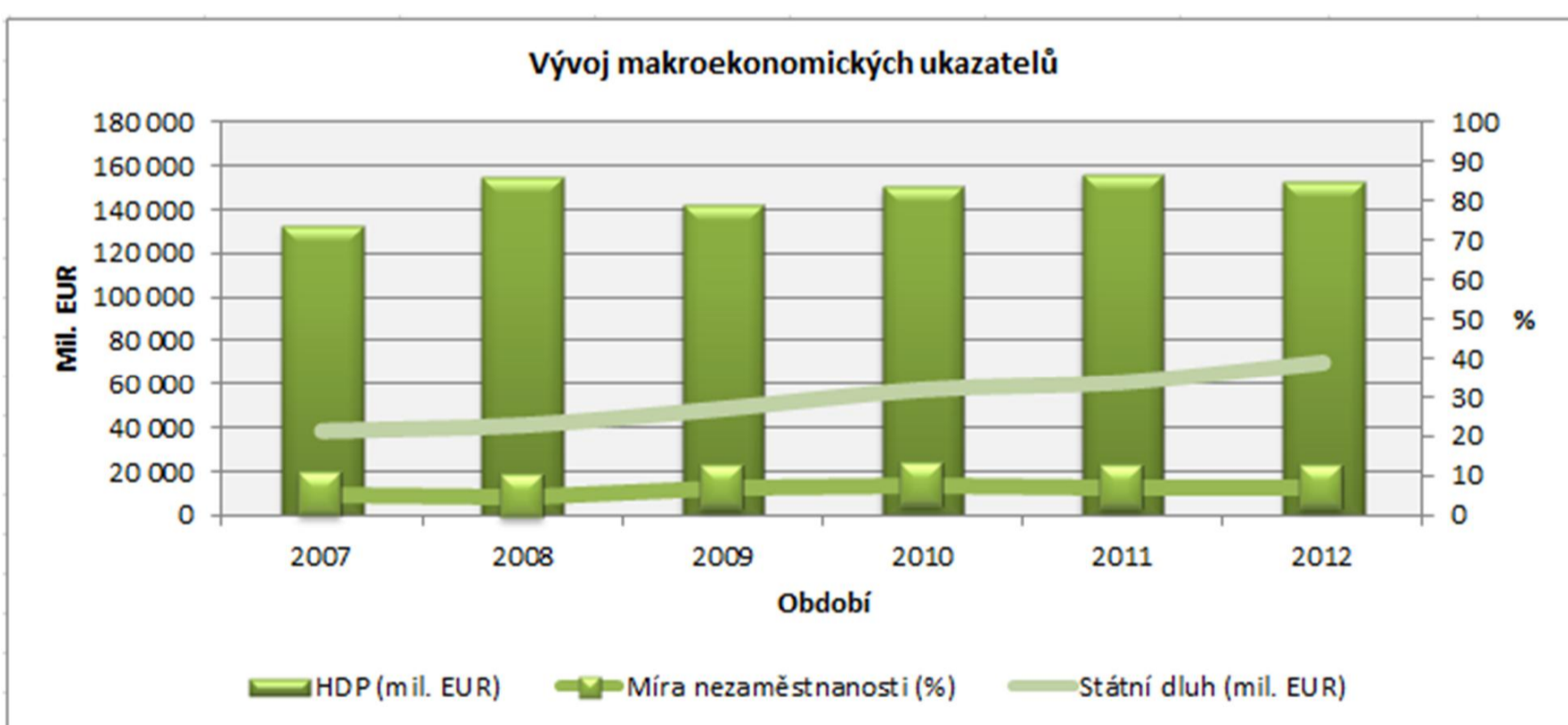
První veličinou, která bude porovnávána ve vztahu ke korupci je hrubý domácí produkt.

Období / Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HDP (mil. EUR)	131 909	154 270	142 197	150 275	156 217	152 828
Míra nezaměstnanosti (%)	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7
Státní dluh (mil. EUR)	38 434	41 092	48 561	57 322	60 801	69 933
Index CPI	5,2	5,2	4,9	4,6	4,4	4,9

Tabulka 6: Vybrané makroekonomické ukazatele a index CPI v období let 2007 - 2012

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

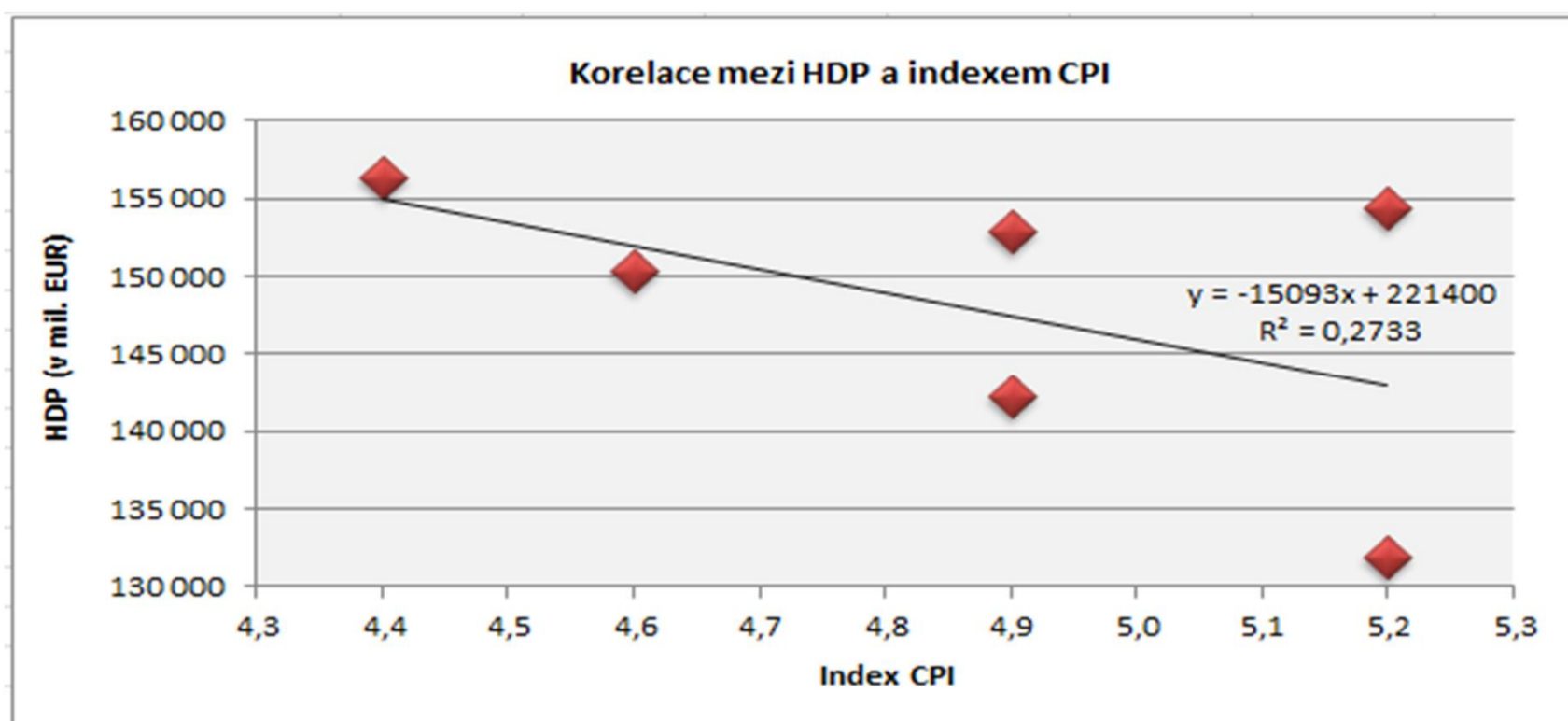
Dle tabulky č. 6 a grafu na obrázku č. 9 má HDP nižší celkovou hodnotu než předchozí hodnocené Dánsko, avšak obě země zaznamenali pokles HDP v roce 2009. Tedy v roce, který bezprostředně nadcházel hospodářsky krizovému roku 2008. Z níže uvedené tabulky je opět patrná nepřímá závislost obou veličin, což znamená, že HDP pomalu roste a index CPI postupně klesá.

Obrázek 9: Česká republika – Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2007 - 2012

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

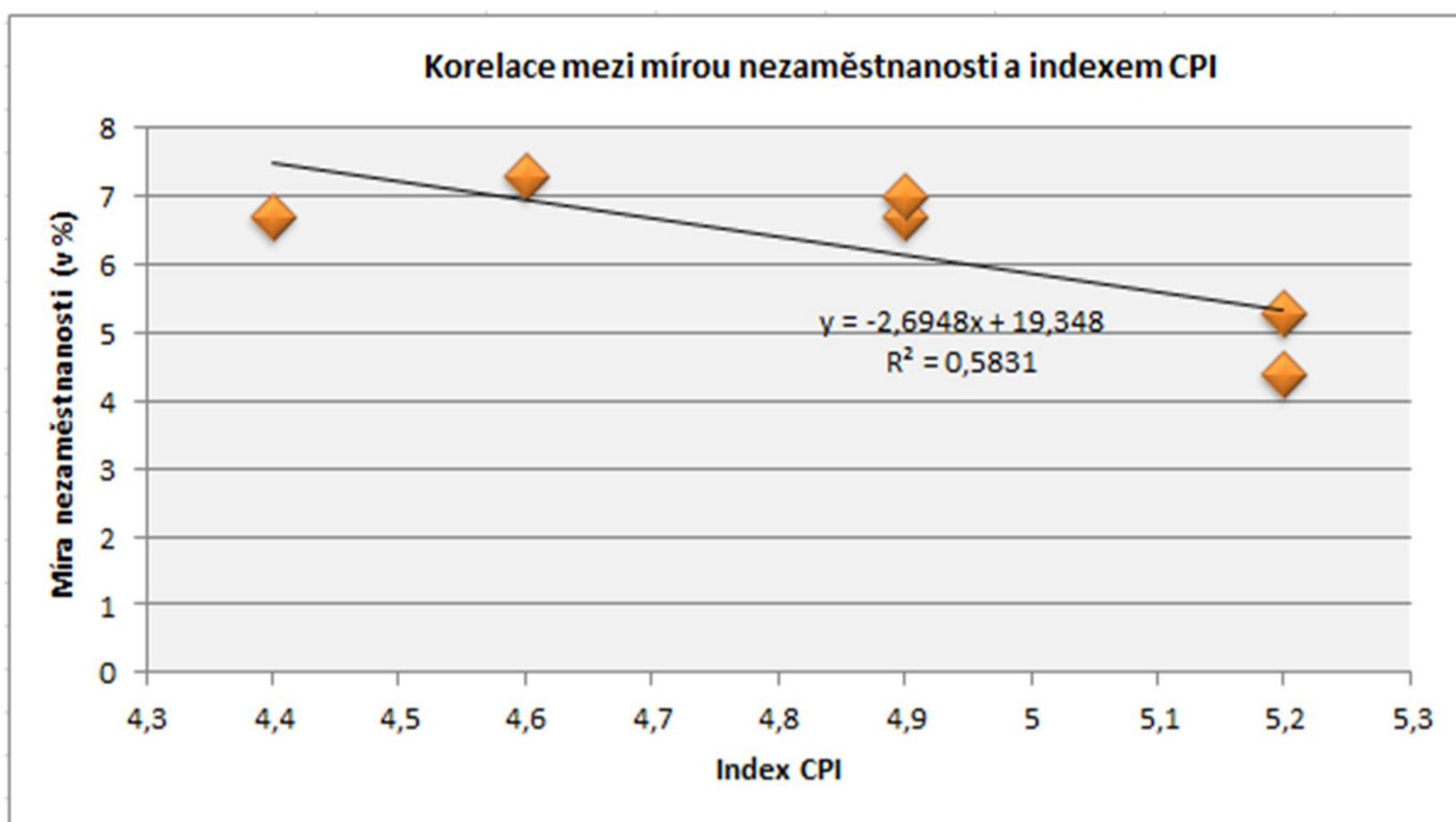
Z grafu, který je zobrazen na obrázku č. 10 je díky rozložení jednotlivých bodů a přímkou patrné, že korelace mezi oběma veličinami je malá a v porovnání s korupčně nezatíženějším Dánském je výsledná hodnota téměř totožná. Z tohoto důvodu tedy nelze prokázat jednoznačný vztah mezi HDP a indexem CPI. Stejně jako u předchozí země je to proto, že na hrubý domácí produkt působí i řada jiných a významnějších ekonomických faktorů nežli pouze korupce.

Obrázek 10: Česká republika – Korelace mezi HDP a indexem CPI v letech 2007 - 2012
Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

I v České republice se míra nezaměstnanosti pohybuje okolo evropského průměru, avšak její hodnota v období posledních čtyř let kolísá okolo 7%. Poprvé se k této hranici míra nezaměstnanosti přiblížila v pokrizovém roce 2009.

Závislost míry nezaměstnanosti a míry korupce vyjádřené Indexem CPI je zobrazena na obrázku č. 9 Graf zobrazuje vyšší závislost korupce a míry nezaměstnanosti v této průměrně zkorumpované zemi, avšak i navzdory této hodnotě lze konstatovat, že na celkové nezaměstnanosti obyvatel nemá hlavní podíl korupce.

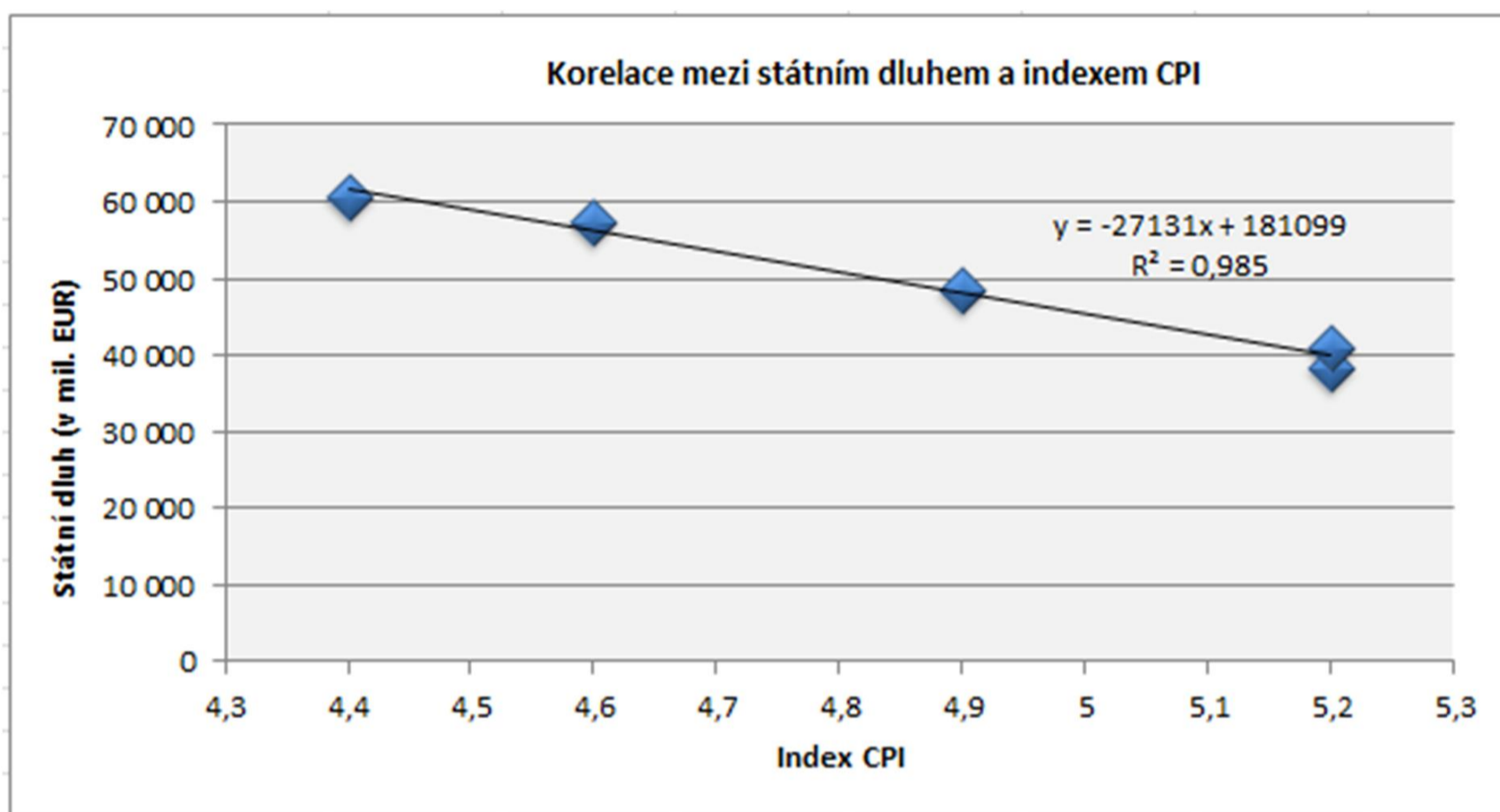

Obrázek 11: Česká republika – Korelace mezi mírou nezaměstnanosti a indexem CPI v letech 2007 - 2012
 Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

Státní dluh České republiky za období od roku 2007 do roku 2011 stabilně narůstá, avšak v porovnání s ostatními evropskými státy pomalejším tempem.

Vzhledem k množícím se případům prokázaného korupčního jednání na straně politických představitelů je vysoce pravděpodobné, že byly v minulosti neoprávněně vynaloženy finanční prostředky právě na zajištění nějaké výhody pro danou uplácející osobu.

V souvislosti s těmito aktivitami je také z obrázku č. 12 vidět silný korelační vztah mezi státním dluhem a mírou korupce. Zmíněný předpoklad by tedy mohl být potvrzen výrokem, že míra korupce negativně působí na výši státního dluhu.

Obrázek 12: Česká republika – Korelace mezi státním dluhem a indexem CPI v letech 2007 - 2012
Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

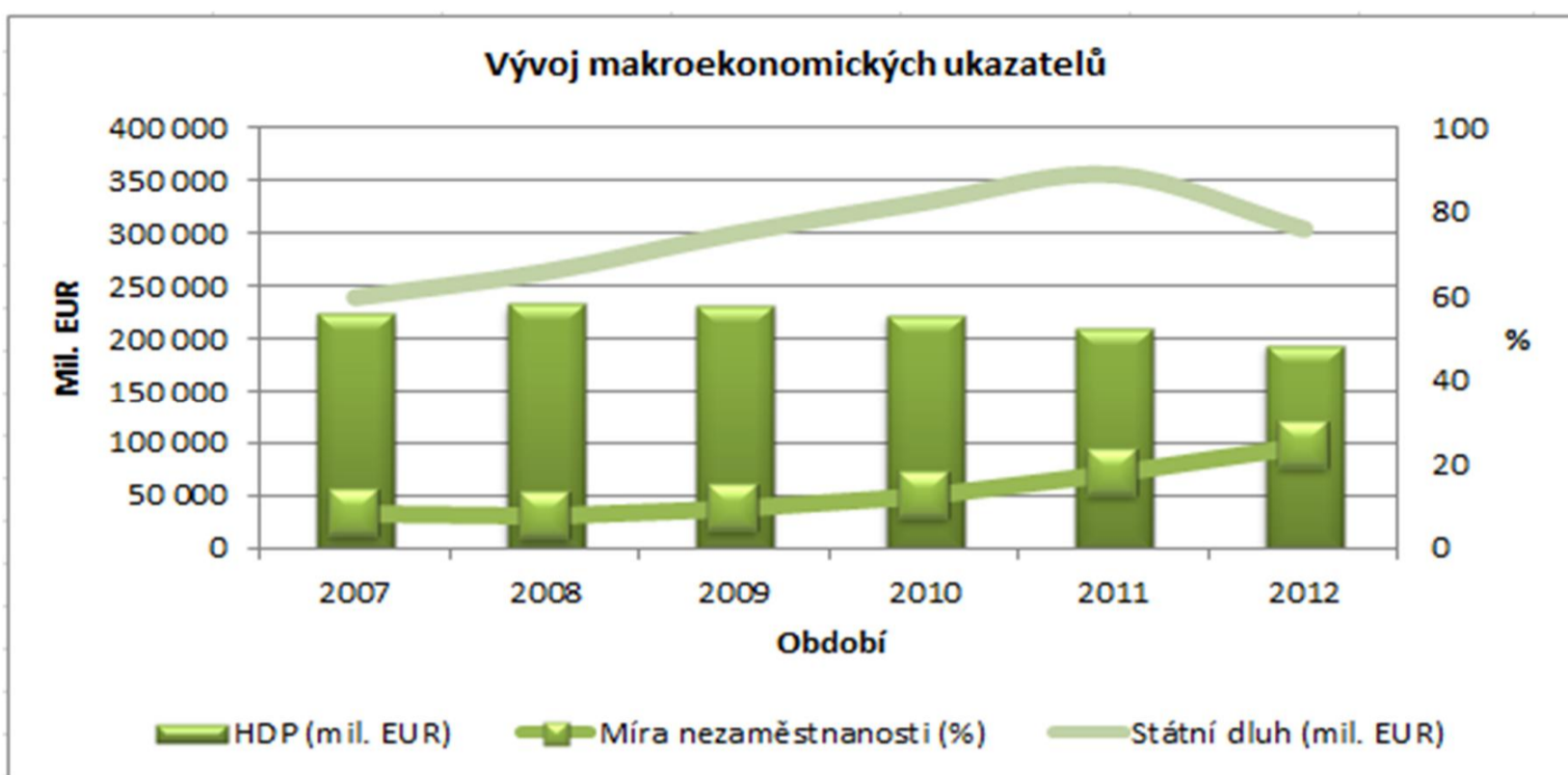
4.2.3. Řecko

Tato země patří v současné době mezi nejvíce zkorumpované státy Evropské unie, o čemž svědčí hodnoty indexu CPI uvedené v tabulce č. 7 a tento fakt také nepřímo podporuje finanční bankrot, který Řecku neodvratně hrozí. Důvodem postupného ekonomického kolapsu Řecka je především mentalita jeho obyvatel a potažmo politických představitelů, kteří po celá léta na stát nahlíželi jako na výhodný zdroj příjmů, což v kombinaci s bující korupcí vede Řecko neodvratnému bankrotu země.

Období / Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HDP (mil. EUR)	223 160	233 198	231 081	222 152	208 532	193 749
Míra nezaměstnanosti (%)	8,3	7,7	9,5	12,6	17,7	24,3
Státní dluh (mil. EUR)	239 300	263 284	299 682	329 513	355 658	303 918
Index CPI	4,6	4,7	3,8	3,5	3,4	3,6

Tabulka 7: Vybrané makroekonomické ukazatele a index CPI v období let 2007 - 2012
Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

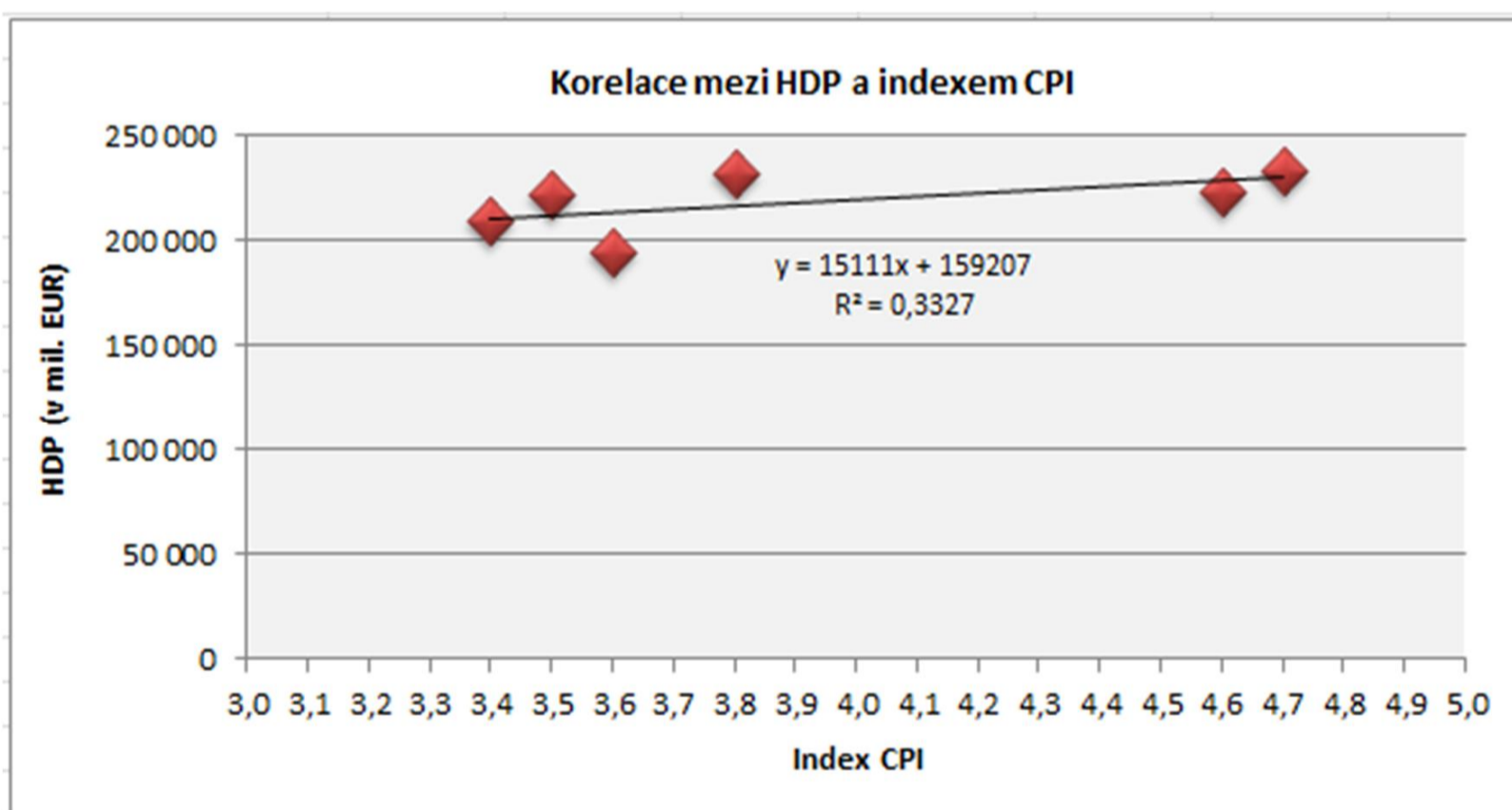
Potvrzením výše uvedeného je neustále se snižující ekonomická a životní úroveň obyvatel, o čemž vypovídají hodnoty vývoje HDP uvedené v tabulce č. 7 a v grafu na obrázku č. 13.

Obrázek 13: Řecko – Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2007 - 2012

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

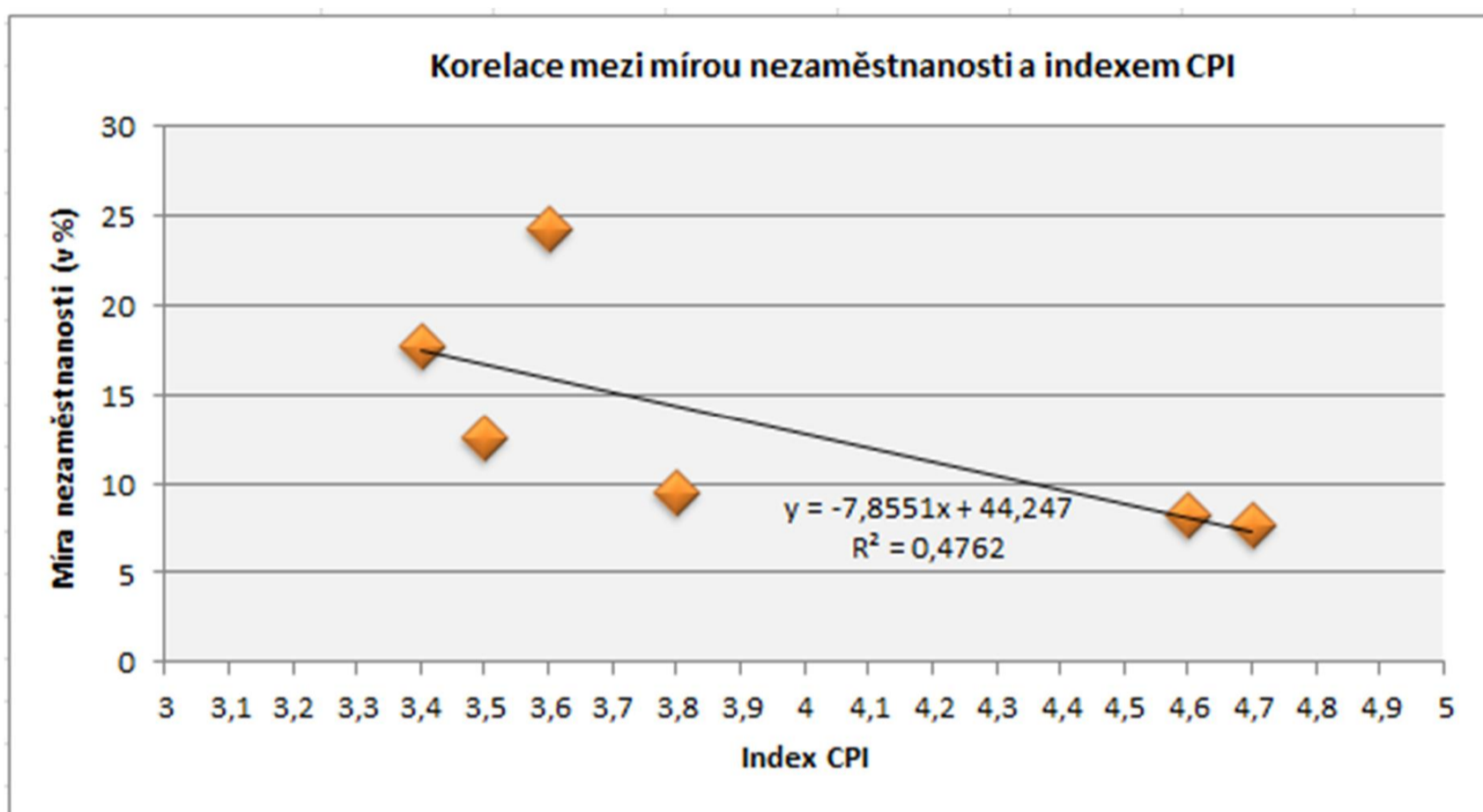
Stejně jako u předchozích dvou sledovaných zemí i zde je znatelný pokles HDP v roce 2009 díky proběhnuvší ekonomické krizi v roce 2008. Avšak Dánsko i Česká republika se po recesi alespoň částečně přiblížili hodnotám, který HDP vykazoval před rokem 2008. Řecku se však díky své rozhahovačné politice a bující korupci nepodařilo nastartovat růst HDP správným směrem. Opět je však potvrzena nepřímá úměra mezi HDP a indexem CPI, avšak korelační vztah, který je zachycen na obrázku č. 14 je poměrně malý. Díky tomuto výsledku lze tedy konstatovat, že na hrubý domácí produkt působí ve větší míře jiné ekonomické ukazatele než je míra korupce.

Obrázek 14: Řecko – Korelace mezi HDP a indexem CPI v letech 2007 - 2012

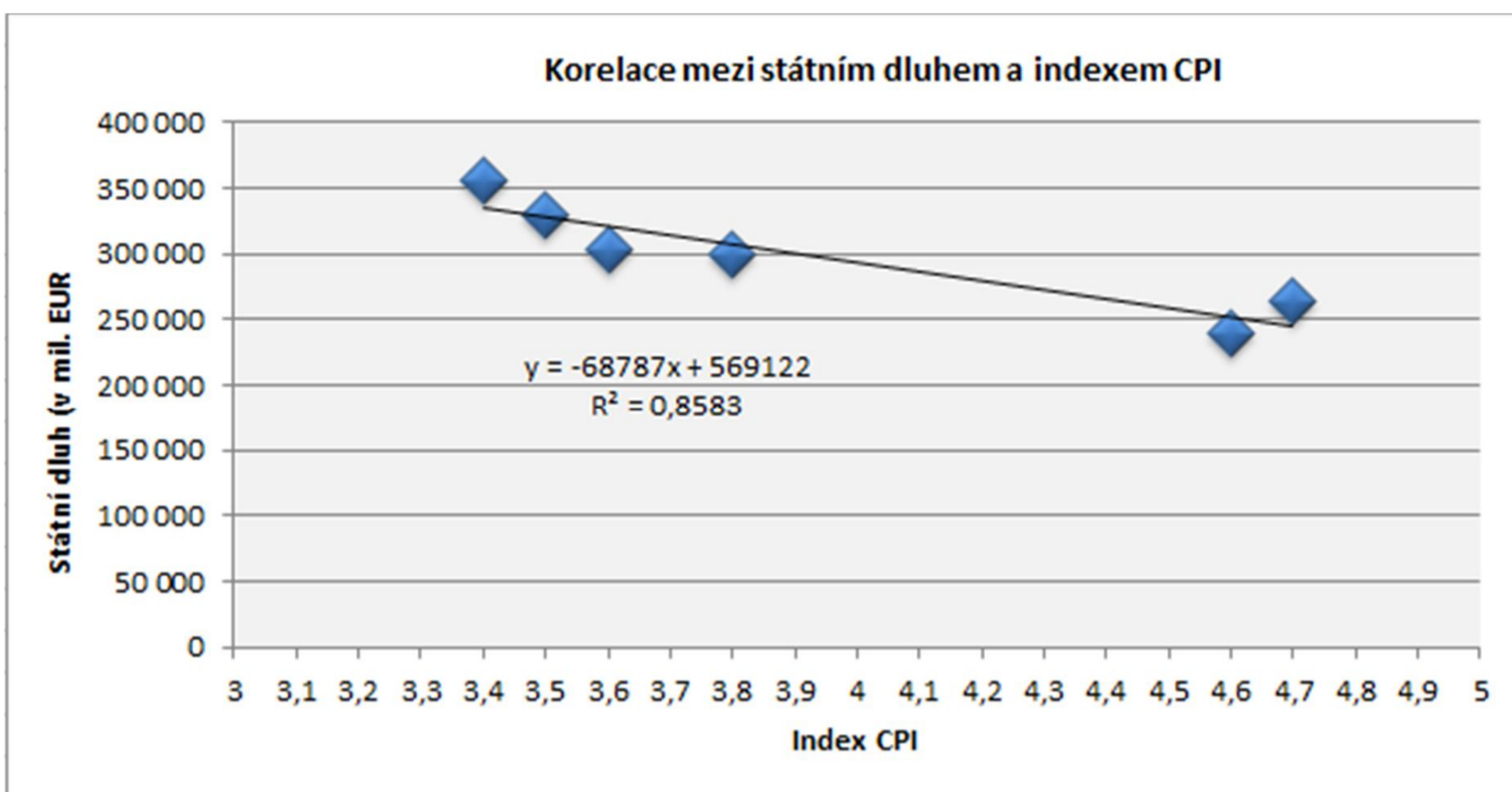
Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

Vysokou měrou na výsledné hodnotě HDP se však také podílí hrozivá míra nezaměstnanosti, která se za poslední rok držela na hodnotě 24,3%, což je o 16% více než v roce 2007. U předchozích sledovaných zemí byl průměrný nárůst míry nezaměstnanosti ve stejném období o cca 2-4%. Takto dramatický nárůst míry nezaměstnanosti byl způsobem především prohlubující se ekonomickou krizí. Z obrázku č. 15 je patrné, že určitá míra závislosti mezi korupcí a nezaměstnaností existuje, avšak není zcela zásadní pro další vývoj jak korupce, tak míry nezaměstnanosti.

Obrázek 15: Řecko – Korelace mezi mírou nezaměstnanosti a indexem CPI v letech 2007 - 2012
Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

Dle tabulky č. 7 lze vypočítat téměř skokový nárůst státního zadlužení Řecka, což se znovu projevuje ve zpomalení celkové ekonomiky státu. V tomto případě je však opodstatněně říci, že míra korupce velmi ovlivňuje státní dluh Řecka a naopak, jak je patrné z obrázku č. 16. Bohužel kombinace těchto faktorů činí z této země nedůvěryhodného partnera pro jakoukoliv obchodní či jinou spolupráci, a pokud v zemi nebudou provedeny potřebné reformy a zavedeny nová pravidla pro efektivní fungování státních úřadů, země nebude schopna přilákat potencionální investory a rozvíjet se jak v ekonomické, tak sociální a kulturní oblasti.

Obrázek 16: Řecko – Korelace mezi státním dluhem a indexem CPI v letech 2007 - 2012
 Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Českého statistického úřadu

Z celkové komparace míry korupce a jednotlivých makroekonomických ukazatelů ve vybraných státech Evropské unie v období let 2007 – 2012 bylo zjištěno, že korupční aktivity mohou mít v omezené míře určitý dopad na ekonomiku dané země, avšak nejsou jeho hlavní příčinou. Negativní vývoj na hospodářskou situaci v dané zemi mají významnější faktory než je korupce.

5. HLAVNÍ POZNATKY A DOPORUČENÍ

Jak již bylo v úvodu této práce zmíněno, korupce je v současné době velmi výrazným fenoménem, který má své kořeny hluboko v minulosti a který se v určitých obměnách bude vyskytovat i nadále.

Nutnou podmínkou tohoto jevu je vždy oboustranný vztah mezi dvěma osobami či subjekty, které si vzájemně poskytují jistou výhodu či úlevu za jistý finanční obnos. S tímto konáním souvisí také určitá míra rizika, která je oběma stranami akceptována a vzniká tak korupční vztah. V současné době jsou podmínky pro bujení korupce příznivě nastavené, a proto existuje nízké či nulové riziko odhalení této nelegální aktivity, což posiluje budoucí korupční postavení všech zúčastněných.

Korupční problematika se rozpíná skrz celosvětovou společnost a je důležité si uvědomit, že v potírání tohoto fenoménu nejsou stěžejní orgány činné v trestním řízení. Tyto úřady jsou pouze důsledkem řešení nastalé negativní situace a v tomto případě je jejich hlavním posláním zjistit příčinu korupčního jednání a jeho dopady na jednotlivce či celou společnost.

Prevence, nastavení vhodných a legislativně vynutitelných pravidel je důležitým krokem při snaze o eliminaci korupčních aktivit. Prevencí je rozuměna především transparentnost v rozhodovacích procesech, informační dostupnost o dané organizaci či projektech a odbourání fyzického kontaktu mezi oběma stranami, čímž lze docílit pomocí různých internetových aplikací.

Mezi další opatření, která mohou být postupně aplikována do praxe, patří efektivnější aplikace trestního práva, možnost nahlásit podezření o probíhající či proběhnuvší korupční akci a následná beztrestnost ohlašujícího a prověření osob zastávající veřejnou funkci pomocí tzv. testu integrity. Důležitým krokem by bylo také nastavení trestně hmotné odpovědnosti za svěřený majetek a řádný postih za porušení této správy.

V současné době již některé firmy a instituce přistupují k vyplňování takzvaných etických kodexů, což jsou zaměstnavatelem vynutitelná pravidla, která je nařízeno dodržovat v rámci působení konkrétní osoby v pozici zaměstnance. Tato forma prosazování správných morálních norem může do jisté míry zaměstnance motivovat k určité etické pevnosti a tím pozitivně ovlivnit jeho budoucí jednání v potenciálním korupčním vztahu.

Lze tedy potvrdit, že celý korupční systém je postaven na neetických a nezdravých základech, což je výsledkem určitého chování celé společnosti. Tato nelegální činnost má

však přesah i do ekonomické sféry, a to především díky tomu, že do určité míry může narušovat hospodářský růst dané země a tím zpomalovat celkovou ekonomickou prosperitu.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo definovat pojem korupce, zjistit příčiny jejího vzniku a způsoby jejího měření a na základě získaných výsledků porovnat vybrané makroekonomické ukazatele vůči míře korupce v určitých státech Evropské unie.

Práce byla rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá obecným popisem jevu korupce, historií tohoto jevu, rozlišení druhů a typů korupce, analýzou korupčního jednání, ale také různými způsoby měření korupce a organizacemi, které se touto problematikou zabývají. Také zde byl navržen soubor řešení, který se snaží alespoň částečně eliminovat korupční aktivity. Praktická část poté analyzuje dopad míry korupce ve vybraných státech Evropské unie na vybrané makroekonomické ukazatele a zjišťuje jejich vzájemnou závislost a dopad na ekonomickou situaci země. Při zjišťování konkrétních hodnot a závislostí byly využity matematické a statistické metody, které byly využity v celém rozsahu při tvorbě grafů a tabulek.

Cílem první kapitoly bylo objasnění obecného popisu jevu korupce, příčiny jejího vzniku a analýza celého korupčního koloběhu. Po zpracování těchto subkapitol jsem dospěla k závěru, že korupcí není rozuměn pouze úplatek, ale také různé nefinanční dary, prostřednictvím, kterých si korumpující může zajistit dosažení svého záměru. Dále bylo zajímavé zanalyzovat celý koloběh korupčního jednání, který se po určité době svým neustálým opakováním stává běžnou součástí společenského a pracovního života.

Úvod druhé kapitoly byl zaměřen na samotnou definici pojmu korupce, kdy bylo zjištěno, že trestní zákoník slovo korupce nezná a tento jev je vyjádřen prostřednictvím pojmu nepřímého úplatkářství, přijetí úplatku, podplácení. Dále byla objasněna historie korupce, která sahá až ke starověkým civilizacím. A neméně důležitým krokem bylo vymezení druhů a forem korupce, které korupci dělí na menší celky a zajišťuje tak její lepší pochopení a případnou další analýzu.

Úkolem třetí kapitoly bylo zanalyzovat možnosti řešení korupce, kdy se počáteční subkapitola zabývá jednotlivými indexy, prostřednictvím kterých lze zjistit míru korupce v hospodářských odvětvích či v jednotlivých zemích světa a na základě naměřených výsledků lze porovnávat a analyzovat opatření vedoucí k eliminaci korupce. V dalším textu byly zmíněny významné organizace, které se zabývají potíráním korupce a navrhováním řešení, jak tento celosvětový problém řešit.

Předposlední kapitola je zaměřena na praktickou část této práce a jejím hlavním cílem je porovnání vybraných makroekonomických ukazatelů s mírou korupce ve vybraných členských státech Evropské unie. Těmito sledovanými státy byly Dánsko, Česká republika a Řecko, které lze seřadit od korupčně nejčistší země po korupčně nejvíce postiženou zemi. Při určování vztahů mezi jednotlivými veličinami byly využity matematické a statistické metody. Při analýze vlivu míry korupce na hospodářský vývoj ve vybraných státech byly sestrojeny grafy korelace, které sledovaly závislost Indexu CPI a vybraných makroekonomických ukazatelů, mezi které patřili HDP, míra nezaměstnanosti a státní dluh dané země. Tyto veličiny byly sledovány v období od roku 2007 do roku 2012. Na základě získaných výsledků lze potvrdit, že závislost mezi danými ukazateli byla ve většině případů velmi nízká. Větší míra závislosti se projevila pouze u státního dluhu a indexu CPI v korupčně problematičtějších zemích. Nelze tedy jednoznačně prokázat, že by korupce měla přímý negativní vliv na celkovou ekonomiku daného státu, avšak i přesto lze stále tvrdit, že je nepříznivým jevem vyskytujícím se v dané ekonomice.

V poslední kapitole jsou zmíněny hlavní poznatky získané během zpracovávání této práce a návrhy doporučení, které by mohly být aplikovány za účelem eliminace korupce. Výsledkem těchto doporučení je upozornění na upadající morální hodnoty celé společnosti a případná opatření k postihu korupčního jednání v případě, že etické hodnoty jsou zcela opomíjeny.

Hlavní cíl, který byl stanoven v úvodu této práce, byl splněn. Za pomoci popisné metody byla provedena analýza problematiky korupce z teoretického pohledu a rozbor možností, které by mohly přispět k celkové eliminaci korupčních praktik. Metodou statistickou byla zjištěna závislost korupce na vybraných makroekonomických veličinách. Závěrem lze tedy konstatovat, že korupce nemá přímý vliv na ekonomiku daného státu a je tedy obtížné její dopad na společnost důkladně zmapovat.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] DANČÁK, B., HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. 309 s. ISBN 80-210-4062-9.
- [2] DAVID, V., NETT, A. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2007. 354 s. ISBN 978-80-7179-562-9.
- [3] EVROPSKÁ KOMISE. *Evropský úřad pro boj proti podvodům* [online]. Aktualizace 2013-01-17 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/anti_fraud/about-us/mission/index_cs.htm>.
- [4] CHMELÍK, J., TOMICA, Z. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-853-6.
- [5] Index BPI 2012. *Transparency International* [online]. 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <<http://bpi.transparency.org/bpi2011/results/>>
- [6] Index CPI 2012. *Transparency International* [online]. 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/index-cpi-2012/>
- [7] Index CPI 2012. *Transparency International* [online]. 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <<http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/>>
- [8] Index GCB 2012. *Transparency International* [online]. 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <<http://gcb.transparency.org/gcb201011/results/>>
- [9] JUREČKA, V. a kol. *Makroekonomie*. 1.vyd. Praha: Grada, 2010. 336 s. ISBN 978-80-247-3258-9.
- [10] KOLEKTIV AUTORŮ: *Korupční klima: srovnávací studie, která monitoruje korupční klima v širším evropském kontextu 21. Zemí*. Praha: Gfk, 2006. Kroužková vazba.
- [11] OPEN SOCIETY INSTITUTE: *Monitoring the EU accession process : corruption and anti-corruption policy*. Budapest: Design & Layout od Createch, 2002. 621 s. ISBN 1-891385-22-4.
- [12] Otázky a odpovědi k BPI 2006. *Transparency International* [online]. 2007 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/doc/publikace/indexy/bpi_2006/OT__ZKY_A_ODPOV__DI_K_BPI_2006.pdf>.
- [13] PAVELKA, T. *Makroekonomie – základní kurz*. 2.vyd. Praha: Melandrium, 2007. 279 s. ISBN 978-80-86175-52-2.
- [14] Resortní protikorupční program Ministerstva pro místní rozvoj ČR. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. 2011 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <www.mmr.cz/getdoc/34358c0f-82ab-4e50.../RM100-2011-priloha>.

- [15] ROUDNÝ, Radim, et al. *Korupce: Boj proti korupci ve veřejné správě*. Pardubice: Univerzita Pardubice. 2001. 144 s. ISBN 80-7194-314-2.
- [16] ŠENKOVÁ, S.; *Latinsko - český slovník*. Olomouc: FIN, 1992. 390 s. ISBN 80-85572-20-6.
- [17] VOJÁČEK, L. *Evropské právní dějiny* [online]. Brno : MUNI, 2009 [cit. 2009-06-14]. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/js09/dejiny/web/prednasky/4._Staroveke_a_stredoveke_trestni_pravo-print.pdf>.
- [18] VOLEJNÍKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. 1.vyd. Praha: Profess Consulting, 2007. 390 s. ISBN 978-80-7259-055-1.
- [19] Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 1. ledna 2009, trestní zákoník. In Sběrka zákonů České republiky. 2009, částka 11, s. 1211-1244
- [20] ŽÁK, M. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. 210 s. ISBN 80-86730-04-2.